

Verslag van een openbaar verhoor

De parlementaire enquêtecommissie aardgaswinning Groningen heeft op 30 september 2022 **de heer Kuijpers** als getuige gehoord, die werd bijgestaan door de heer Tieben.

Voorzitter: Van der Lee
Griffier: Israel

Aanwezige leden van de commissie: Van der Graaf, Kathmann, Kwint, Kuik, Van der Lee en Tielen.

Aanvang 9.59 uur.

De **voorzitter**:

Ik open de vergadering van de parlementaire enquêtecommissie aardgaswinning Groningen. Aan de orde is het verhoor van de heer Kuijpers. Ik verzoek de griffier om hem en zijn steunverlener binnen te geleiden.

(De griffier geleidt de getuige naar zijn plaats in de Enquêtezaal.)

De **voorzitter**:

Goedemorgen, meneer Kuijpers, en ook u goedemorgen, meneer Tieben, hier bij de parlementaire enquêtecommissie aardgaswinning Groningen.

60 jaar aardgaswinning heeft Nederland veel gebracht, maar kent zeker voor gedupeerden schaduwkanten. De commissie onderzoekt hoe deze schaduwkanten hebben geleid tot het besluit om de aardgaswinning in Groningen te stoppen. Wij willen weten hoe de besluitvorming op cruciale momenten is verlopen en hoe publieke en private partijen hebben samengewerkt bij de gaswinning. Wij onderzoeken de aardbevingen en de ontwikkeling van kennis daarover, de afhandeling van schade veroorzaakt door de bevingen en het proces van het versterken van gebouwen in Groningen.

U heeft gewerkt als directeur-generaal Bestuur, Ruimte en Wonen bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en bent daar ook enige jaren verantwoordelijk geweest voor de versterkingsoperatie. Daarom willen we u horen als getuige. U heeft ervoor gekozen om de belofte af te

leggen dat u de gehele waarheid en niets dan de waarheid zal zeggen. Ik verzoek u daarom te gaan staan.

(In handen van de voorzitter legt de heer Kuijpers de belofte af.)

De **voorzitter**:

U staat nu onder ede. U mag weer plaatsnemen.

Het verhoor met u wordt afgenomen door de leden Kwint en Kuik. Mogelijk heb ikzelf op het eind ook nog enkele vragen. Dat is helder?

De heer **Kuijpers**:

Dat is helder.

De **voorzitter**:

Dan gaan we beginnen.

De heer **Kwint** (SP):

Meneer Kuijpers, het werd al gezegd: sinds 1 augustus 2017 bent u directeur-generaal Bestuur, Ruimte en Wonen bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. In dit verhoor willen wij het vooral met u hebben over de periode vanaf 2018, het moment dat het ministerie van Binnenlandse Zaken actiever betrokken raakt bij de bovengrondse problematiek in Groningen, dus bij het afhandelen van de schade en de versterking. Maar ik wil iets eerder met u beginnen. U begint in augustus 2017. Op welke manier was het ministerie van BZK op dat moment al betrokken bij de aardgaswinning in Groningen?

De heer **Kuijpers**:

Beperkt, in die zin dat wij verantwoordelijk waren voor het Bouwbesluit, voor wonen en bouwen. Dat speelde natuurlijk in dat gebied, dus wij hadden toentertijd weleens contact met de heer Alders over de versterkingsopgave en wat daar speelde in Groningen. Maar dat was vergelijkbaar met de betrokkenheid van andere departementen op dat moment.

De heer **Kwint** (SP):

Ja, precies. Dus alleen wanneer er iets langskwam in Groningen dat raakte aan uw departement.

De heer **Kuijpers**:

Precies.

De heer **Kwint** (SP):

En als het gaat om het vaststellen van bouwnormen of het onderzoek naar de waardedaling van woningen, had het ministerie daar ook betrokkenheid bij?

De heer **Kuijpers**:

Nee, nee.

De heer **Kwint** (SP):

Heeft u er een verklaring voor dat het ministerie van Binnenlandse Zaken eigenlijk vrij snel na het aantreden van het kabinet-Rutte III steeds intensiever wordt betrokken bij het aardgasdossier?

De heer **Kuijpers**:

Nou, dat is denk ik een beetje geleidelijk gegaan. Na het besluit om naar nul te gaan, kwamen wij steeds dichterbij de problematiek, en kwamen wij ook steeds meer samen met EZK, dat politiek en op dat moment ook formeel verantwoordelijk was voor de versterking, aan tafel. Dat had voor een deel ook te maken met het feit dat wij als BZK bepaalde taken en kennis hebben - - denk aan de bestuurlijke verhoudingen, publieksparticipatie, maar vooral ook wonen, bouwen en gebiedsontwikkeling -- die wij ook konden inbrengen in de gesprekken die volgden.

De heer **Kwint** (SP):

Maar ook in de aanloop naar dat besluit -- daar komen we straks nog uitgebreid op terug ...

De heer **Kuijpers**:

U bedoelt het nulbesluit? Nee, daar zijn wij niet actief bij betrokken geweest. Ik denk hetzelfde als andere departementen.

De heer **Kwint** (SP):

Ik bedoelde iets anders: de betrokkenheid van het ministerie bij de problematiek in Groningen voorafgaand aan het nulbesluit. We zien dat er vanaf Rutte III vaker overleg plaatsvindt en ook dat er vanaf januari 2018 bijvoorbeeld wordt gestart met de Bestuurlijke tafel Groningen bovengronds, waarbij namens het Rijk BZK met provincie en gemeenten in gesprek gaat. Dan is er nog zoiets als de Wiebestafels, waarbij minister Wiebes zijn eigen invulling probeert te geven aan de aanpak van de problematiek in Groningen

en waar het ministerie van Binnenlandse Zaken ook bij betrokken is. Kunt u ons iets meer vertellen over de rol van die bestuurstafels?

De heer **Kuijpers**:

Dan bedoelt u vooral het vervolg? Dan zitten we ergens na het besluit dat genomen is om naar nul te gaan. Of zit ik ...

De heer **Kwint** (SP):

Nee, januari 2018. Vanaf januari 2018 vinden die bestuurlijke tafels plaats.

De heer **Kuijpers**:

Niet ikzelf, maar mijn plaatsvervanger zat regelmatig aan tafel, samen met minister Wiebes toentertijd en ambtelijke ondersteuning van EZK, om met de regio te praten over alles wat met bovengronds te maken had.

De heer **Kwint** (SP):

Wat was de rol van het ministerie van Binnenlandse Zaken aan die tafel?

De heer **Kuijpers**:

Om die elementen in te brengen ...

De heer **Kwint** (SP):

Ja, precies.

De heer **Kuijpers**:

Wij zaten natuurlijk ook langs andere lijnen in Groningen. We hadden natuurlijk ook verstand van wonen en bouwen. Die versterkingsopgave had daar natuurlijk mee te maken, dus dat konden wij op dat moment ook inbrengen. Maar ik zeg er wel bij dat de formele verantwoordelijkheid voor alles wat met Groningen te maken had, ondergrond én bovengrond, op dat moment echt bij het ministerie van EZK lag.

De heer **Kwint** (SP):

Een van de doelen van die bestuurstafel was om te komen tot die publieke versterkingsaanpak en dat weg te halen bij de private partijen. Op welke manier heeft het ministerie van BZK geprobeerd om bij te dragen aan dat doel?

De heer **Kuijpers**:

Wij begrepen heel goed dat het nodig was. Dus wij steunden deze aanpak heel nadrukkelijk. Wij vonden eigenlijk dat de rol van met name provincies

en gemeentes in de hele versterkingsopgave sterker moest, en dat die meer verantwoordelijkheid moesten krijgen en ook moesten nemen. Dat hebben wij ook aan die tafels proberen in te brengen.

De heer **Kwint** (SP):

Wat trof u aan die tafels aan? Wat trof uw ministerie aan? Wat was de stand van zaken?

De heer **Kuijpers**:

Dat ligt er een beetje aan over welke periode we het nu hebben.

De heer **Kwint** (SP):

Wat mij betreft hebben we het nog steeds over begin 2018.

De heer **Kuijpers**:

Dat zitten we voor of na het besluit?

De heer **Kwint** (SP):

Voor het besluit, in januari. Het was bij het begin van de tafels, dus het moment dat BZK voor het eerst betrokken raakt bij het publieker vormgeven van de versterking.

De heer **Kuijpers**:

Dat weet ik niet. Ik ben zelf eigenlijk wat actiever betrokken geraakt ná dat moment. Voor die tijd was dat minder. Wat ik in ieder geval terugkreeg, ook van mijn plaatsvervanger, was dat het best moeizame gesprekken waren. Aan de ene kant was er begrip en wel steun voor het feit dat we het anders moesten gaan doen, maar hoe dat dan precies moest, was nog wel een discussie.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dan gaan we verder in de tijd, naar maart 2018. De minister van Economische Zaken bereidt een besluit voor tot vermindering van de gaswinning. De eerste inzet lijkt "zo snel mogelijk terug naar 12 miljard" te zijn, maar niet lang daarna komt er een signaal dat minister Wiebes de gaswinning zo snel mogelijk helemaal wil beëindigen. Hoe zijn de ambtenaren van Binnenlandse Zaken daarin meegenomen?

De heer **Kuijpers**:

Net zoals alle andere departementen, niet in een bijzondere rol. Mijn collega, de heer Camps, heeft daar ook iets over gezegd. Het zat wel in de boezem

van EZK, en ik denk vooral ook met Financiën, om te kijken wat er nodig was. We hebben geen actieve rol gespeeld in de voorbereiding van dat besluit. We werden uiteraard wel op de hoogte gehouden, net als de andere departementen, maar we hadden daar niet een bijzondere positie.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dus geen bijzondere positie, maar u werd wel op de hoogte gehouden en u moet dan ook uw minister adviseren. Hoe gaat dat aan de voorkant, dat het ministerie van Binnenlandse Zaken dit idee van EZK hoort?

De heer **Kuijpers**:

Het aantrekkelijke van naar nul gaan ... Kijk, de hele aanpak was natuurlijk een enorme veiligheidsopgave. De mensen in Groningen voelden zich onveilig, en terecht, en daar moest wat aan gedaan worden. De beweging naar nul was natuurlijk wel een hele belangrijke en majeure stap op dat moment. Dus op zich was het goed om dat te doen. Wij steunden dat ook. Tegelijkertijd was de spanning -- dat bleek later ook nadrukkelijk in het hele vervolg -- dat er al dingen aan de gang waren en dat er al verwachtingen waren gewekt. Dat was een beetje de discussie die later pas echt duidelijk werd. Aan de voorkant hebben wij nog wel aangegeven: hou ook rekening met de al lopende versterkingsprojecten die in de praktijk aan de gang zijn.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Hoe keek ambtelijk BZK aan tegen dat plan van Wiebes?

De heer **Kuijpers**:

Wat ik zeg: wij steunden dat.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Nog even iets specifieker, want u moet natuurlijk ook een advies geven aan de minister. Wat zijn dan de elementen die worden meegegeven?

De heer **Kuijpers**:

Ik kan me nog het volgende herinneren uit die nota. Die heeft u denk ik ook. Dat waren twee dingen: we moesten nu geen financiële discussie krijgen over wat de dekking van deze operatie dan met zich mee zou gaan brengen. Althans, dat zou niet erg opschieten. Het tweede was dat men best wel optimistisch was over het effect op de uitvoeringspraktijk. Dat vonden wij wat twijfelachtig, ook omdat wij wisten dat er al zo veel zaken, of in ieder geval al een aantal batches -- ik zal het woord niet te veel gaan gebruiken --

liepen. Dus dat was wel een accent dat we hebben meegegeven aan de minister.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dus u geeft mee: nou, er wordt eigenlijk te optimistisch naar gekeken. Naar wat precies?

De heer **Kuijpers**:

Het idee was natuurlijk dat je, op het moment dat je naar nul gaat en het veiliger wordt, kon verwachten dat er ook minder versterking nodig zou zijn.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dat was te optimistisch ingeschat volgens u?

De heer **Kuijpers**:

Nou, dat was denk ik goed ingeschat; dat was niet het punt. Versterken was geen doel op zich. Dat was ook duidelijk de lijn van minister Wiebes. Dat was ook heel logisch. De vraag was alleen hoe zich dat zou verhouden -- wetende dat je de komende tijd toch nog steeds, ook met een versnelde verlaging, met bevingen te maken had -- tot de lopende projecten die op dat moment in Groningen aan de gang waren. Dat was iets wat wij inbrachten, maar dat was overigens niet de hoofddiscussie. De hoofddiscussie was natuurlijk wat het ook voor de leveringszekerheid et cetera betekent als je naar nul gaat. Die discussie was op dat moment dominanter dan de vraag wat het effect op de lopende versterkingsprojecten zou zijn en wat daarmee moest gebeuren. Uiteindelijk is daarover gezegd, ook in de brief die naar aanleiding van het besluit naar de Kamer is gestuurd: dan moeten we er ook echt naar kijken of al die projecten nog wel door moeten doen. Want je wil mensen natuurlijk geen versterking geven die niet meer nodig is.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

En als u het dan over de uitvoering en de hoeveelheid heeft, te optimistisch versus realistisch: over wat voor bedragen of wat voor sommen hebben we het dan?

De heer **Kuijpers**:

Nou, dat waren niet zozeer sommen, maar wij gaven meer een waarschuwing in de zin van "hebben we niet al te veel verwachtingen gewekt?" en "wat is het draagvlak in de regio hiervoor?". Maar vooralsnog hebben wij de minister ook niet negatief geadviseerd of iets dergelijks. Dus

de beweging was natuurlijk heel belangrijk en goed om te doen. Het was denk ik de snelste weg naar een veilig Groningen.

Mevrouw **Kuik** (CDA):
Maar uw zorg zat op het punt ...

De heer **Kuijpers**:
Wat betekent dat voor de lopende projecten?

Mevrouw **Kuik** (CDA):
En u gaf aan: wat is het effect op de uitvoeringspraktijk? Waren de getallen scherp over wat de effecten daarop waren?

De heer **Kuijpers**:
Nee. Als ik daarop terugkijk, denk ik dat we dat op dat moment onvoldoende scherp in beeld hadden en gebracht hadden. Dat was ook niet precies onze taak. Maar dat was niet de hoofddiscussie toentertijd. Punt.

Mevrouw **Kuik** (CDA):
We zien in de ambtelijke nota aan minister Ollongren, ter voorbereiding op een informeel overleg hierover in de ministerraad van 23 maart, ook adviezen staan. Wat was het punt van zorg dat u aan de minister meegaf?

De heer **Kuijpers**:
Dit, wat ik net zei.

Mevrouw **Kuik** (CDA):
In hoeverre zag u voor het ministerie van Binnenlandse Zaken ook een rol?

De heer **Kuijpers**:
Nou, op dat moment speelde dat niet echt. Daar waren we op dat moment ook niet mee bezig, maar we waren natuurlijk ook vóór dat besluit al wel betrokken. Wij gingen op dat moment dus gewoon door in die ondersteunende rol die we richting EZK hadden.

Mevrouw **Kuik** (CDA):
Welke rol speelde de verwachting van Economische Zaken dat de versnelde afbouw van gaswinning ook de versterkingsoperatie kleiner zou maken?

De heer **Kuijpers**:
Nou, dat was ook een belangrijke overweging bij dit besluit. Zeker, ja.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dat werd in de gesprekken ook duidelijk. Hoe beoordeelde u de financiële plaatjes die EZK inbracht ten behoeve van de besluitvorming?

De heer **Kuijpers**:

Ik kan mij niet herinneren dat wij daar echt een opvatting over hadden. Nee.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

We hebben ook een aantal mails gekregen en daarin zien we wel een kritische noot over hoe dat eruitziet.

De heer **Kuijpers**:

Kan. Weet ik niet meer.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Oké. U heeft een advies gegeven aan de minister van BZK. Er is een ministerraad en daarna is uiteindelijk de ministerraad waar het besluit wordt genomen om naar nul te gaan. Stond daar nog een ander element, een ander advies in dat u aan de minister meegaf in de discussie?

De heer **Kuijpers**:

Nee, niet anders dan wat ik nu net heb gezegd.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Even voor de helderheid: steunde het ministerie van Binnenlandse Zaken het voorstel van minister Wiebes om de gaswinning helemaal naar nul te brengen?

De heer **Kuijpers**:

Ja, zeker.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Oké, dank.

De heer **Kwint** (SP):

Ik wil even met u terug naar de voorbereiding van dat besluit. Wij zien in uitgebreide maildiscussies dat er op uw ministerie eigenlijk vooral verbazing is over het feit dat Economische Zaken het ministerie van Financiën zo ver krijgt dat het hierin meegaat. Ze zeggen: als ik zie wat hieronder ligt ... Er spreekt bijna aan soort van jaloezie uit, in de trant van: dat zouden wij eens

moeten proberen, met zo'n berekening aankomen bij Financiën. Herkent u dat?

De heer **Kuijpers**:

Nou ... ja ... Ik kan mij die mailtjes herinneren. Ik had dat zelf eigenlijk minder. Ik denk dat de context op dat moment toch was: het is vastgelopen in de versterking, het gaat gewoon niet goed, de schade ook niet, dus er moet wat gebeuren. Dus wat betreft dat idee van "gaat dit wel komen": als je ging uitrekenen wat er de komende jaren allemaal nodig was aan versterking met de gaswinningsniveaus die we gebruikelijk hadden, en ook met een lichte afbouw, dan was je nog héél lang bezig. Dat was eigenlijk niet wat we moesten willen, uiteraard met name niet voor de Groningers, want die hadden dan nog veel langer moeten wachten. Dan was dit eigenlijk best wel een creatief idee, om het zo maar eens te zeggen. Dat kwam vrij snel en het kwam ook vrij snel tot besluitvorming, inderdaad.

De heer **Kwint** (SP):

Ja. Het gaat inderdaad in heel korte tijd. Maar het deel waar ik naar op zoek ben en waar ik iets meer beeld bij probeer te krijgen, is hoe die discussie intern op het ministerie gevoerd wordt. We zien allerlei tabellen, berekeningen, sommetjes langskomen, van: als je dit doet, gebeurt er dat.

De heer **Kuijpers**:

Er was misschien bij onze financiële mensen de zorg: hoe gaan we dit dekken? Dat speelde ook bij andere departementen. Want als we heel snel naar nul gaan, betekent dat ook veel minder aardgasbaten. Wat betekent dat dan voor alle verwachtingen die we hadden ten aanzien van de opbrengsten, die er ook lagen? Dus daar was, denk ik, ook iets van: krijgen we dan een bezuiniging, komt het bij ons op de begroting? Dat type discussies hebben we bij heel veel onderwerpen en dat speelde hier vast ook. Mijn insteek was dat het een heel belangrijke stap was om versneld te komen tot rechtvaardigheid in Groningen, om het zo maar eens te zeggen.

De heer **Kwint** (SP):

Die interne discussies hebben uiteindelijk niet geleid tot een ander advies aan de minister?

De heer **Kuijpers**:

Nee, niet dat ik weet. Nee. Nee.

De heer **Kwint** (SP):

Dan wordt dat besluit genomen en volgt er een Kamerbrief. Minister Wiebes schrijft dat het kabinet laat uitzoeken wat de consequenties van het gaswinningsbesluit zijn voor de veiligheidsrisico's en de versterkingsopgave. Evident onveilige huizen moeten nog steeds zo snel mogelijk worden versterkt, maar overige "onomkeerbare stappen" zoals dat is gaan heten in die brief, worden opgeschort tot er meer duidelijkheid is over de veiligheid. We hebben het al met een hoop betrokkenen over deze brief gehad. Was u op dat moment bekend met wat er bedoeld werd met "onomkeerbare stappen"?

De heer **Kuijpers**:

Nee, nee. Kijk, je kan het eigenlijk niet oneens zijn dat onomkeerbare ... Als het er staat zoals het er staat, kun je zeggen: ja natuurlijk, onomkeerbaar, weet je, we moeten ...

De heer **Kwint** (SP):

Het is altijd een goed idee om onomkeerbare stappen zo weinig mogelijk te zetten.

De heer **Kuijpers**:

Ja. Later bleek pas dat daar heel veel ellende van kwam, eerlijk gezegd. Maar op dat moment was het meer een kwestie van: we moeten in beeld gaan brengen wat dit besluit betekent voor de uitvoeringspraktijk van Groningen, wat op dat moment aan de gang was. Het was logisch dat we dat gesprek moesten gaan voeren, dus dat zijn we toen ook gaan doen.

De heer **Kwint** (SP):

Maar de latere implicaties van die onomkeerbare stappen en hoe die door het ministerie van Economische Zaken werden ingevuld, zijn niet op dat moment met het ministerie besproken.

De heer **Kuijpers**:

Nee. Niet. Nee, absoluut niet.

De heer **Kwint** (SP):

Is dat niet gek, gezien de toenemende rol van het ministerie bij Groningen bovengronds?

De heer **Kuijpers**:

Achteraf gezien hadden we op dat moment misschien scherper moeten zijn, denk ik, met name op wat er werd bedoeld met deze passage. En ook bij het besluit dat genomen was over nul, hadden we iets moeten hebben van: wat betekent dat dan voor de batches die lopen? Dat had misschien op dat moment, denk ik, echt aan de orde moeten komen. Pas later is gebleken dat dit tot een hoop problemen heeft geleid.

De heer **Kwint** (SP):

Op dat moment heeft die formulering ook niet intern bij BZK geleid tot ...

De heer **Kuijpers**:

Niet dat ik weet, nee. Ik ben er niet op geweest en ik ben er zelf op dat moment ook niet op aangeslagen. Nee. Er zit natuurlijk ook best wel ruimte in die zin.

De heer **Kwint** (SP):

In de formulering, ja. Al vrij snel wordt natuurlijk duidelijk wat de concrete uitwerking ervan is. Ik weet dat u gezegd heeft niet al te veel het woord "batches" te willen zeggen, maar het moet toch even. Twee groepen woningen, batch 1588 en batch 1581, groepen die al in het programma van de Nationaal Coördinator Groningen zaten, komen stil te liggen qua versterking. De "pauzeknop" wordt het ook wel genoemd. Laat ik het gewoon open vragen: wat is volgens u precies die pauzeknop?

De heer **Kuijpers**:

Ja, wat is precies die pauzeknop? De discussie was op een gegeven moment: als wij echt met elkaar naar nul gaan, wordt het gewoon veiliger in Groningen. Dat was een. Het tweede was dat dit ook betekende dat de NPR'en -- we komen er vast nog over te spreken -- ook eerder zouden aangeven dat het veilig is, dat je woning veilig is of wordt. Moet je dan, gegeven die beweging die ingezet is, coûte que coûte alle projecten waar je al mee bezig bent, willen doorzetten? Ook al omdat een versterking aan je huis als zodanig ook echt heel veel betekent. Dat was het ene verhaal.

Tegelijkertijd, en dat was denk ik ook heel belangrijk, zag je dat de operatie al in gang was, dat het al heel lang duurde, dat mensen al heel veel zaten te wachten. Sommigen hadden ook al een versterkingsadvies of wisten al dat er een versterkingsadvies zou komen. Er waren dus stevige verwachtingen gewekt. Dat was de balans die gezocht moest worden: je wil eigenlijk niet

onnodig gaan versterken, maar tegelijkertijd wil je mensen ook niet wederom in de wachtstand zetten omdat er nieuw beleid aankomt. Dat was de discussie die daarna ook met de regio in alle hevigheid ontstond.

De heer **Kwint** (SP):

Vanaf wanneer was u bekend met wat de gevolgen voor deze twee batches zouden zijn?

De heer **Kuijpers**:

Ik denk dat dat tegen de zomer was. Of eigenlijk al eerder, misschien iets voor de zomer of zo.

De heer **Kwint** (SP):

Wij zien dat er al in april bestuurlijke afspraken worden gemaakt over het wel en niet voortzetten. Een batch wel, een batch niet. Op 24 april komt er een Kamerbrief. Was uw ministerie op dat moment al betrokken bij de discussie?

De heer **Kuijpers**:

Ja. Ja, ja. Wij waren ambtelijk betrokken. Nogmaals, wij waren ...

De heer **Kwint** (SP):

Ook in aanloop naar dat besluit?

De heer **Kuijpers**:

Ook in aanloop naar het besluit. Ik heb zelf ook bij gesprekken met de regio onder leiding van minister Wiebes gezeten. Daar bleek dat over de eerste batch eigenlijk al vrij snel geen discussie meer was, want daar waren al veel verwachtingen gewekt en daar waren ze al min of meer mee bezig. Dus dat kon sowieso niet. Van de laatste batch kon je op dat moment echt nog wel zeggen: wij zijn nog niet zover. Er waren wel verwachtingen gewekt, maar die kon je eventueel nog uitstellen. Maar dat vond de regio al ingewikkeld. Wij hebben toen eigenlijk gezegd, ook vanuit BZK: laten we nou gewoon kijken of we toch iets voor die 1588 kunnen doen. Dat kwam een beetje op in de periode erna.

De heer **Kwint** (SP):

Ja, maar het gaat mij juist om de periode op weg naar dat besluit. U geeft aan dat u echt wel scherp voor ogen had dat hier al flinke verwachtingen

waren gewekt. U bent betrokken bij het vooroverleg. Hoe gaat zoiets dan? Wordt er dan nog geprobeerd om EZK op andere gedachten te brengen?

De heer **Kuijpers**:

Ja ... Kijk, ook interdepartementaal ging het gesprek ... Ik kan mij niet meer precies herinneren hoe dat ging, maar de conclusie was uiteindelijk dat we ook ten aanzien van 1588 in ieder geval op dat moment even een pas op de plaats moesten maken.

De heer **Kwint** (SP):

De conclusie heb ik gelezen. Ik was juist op zoek naar het voortraject van die conclusie.

De heer **Kuijpers**:

Op dat moment, gegeven de overtuiging van de minister dat het met zijn nulbesluit echt anders kon en moest op veiligheid en ook echt gericht op alleen de grote, echte veiligheidsknelpunten, was dat een vrij massieve opvatting. In de brief die we natuurlijk naar aanleiding van het besluit hebben gehad, heeft het kabinet besloten dat we ook zouden kijken naar dit soort zaken. Dus wij zagen wel het bezwaar vanuit de regio -- en ik begreep dat -- maar op dat moment konden we er nog geen andere conclusie aan verbinden.

De heer **Kwint** (SP):

Dus het was in die zin een logische gevolgtrekking van de onomkeerbare stappen die in de brief omschreven werden.

De heer **Kuijpers**:

Ja.

De heer **Kwint** (SP):

U heeft ook niet richting uw eigen minister gevraagd om op dat punt ...

De heer **Kuijpers**:

Toen niet, nee.

De heer **Kwint** (SP):

Nee. U zei het al een paar keer: achteraf heeft dit een hoop gedaan in de regio. Wat zijn volgens u de belangrijkste gevolgen geweest? Laten we beginnen bij de bewoners zelf.

De heer **Kuijpers**:

Nou, die moesten weer langer wachten. Dat was natuurlijk eigenlijk toch wel heel treurig, zeker als je in die batch zat. Ten tweede gaf het heel veel spanning tussen regio en Rijk.

De heer **Kwint** (SP):

Dat was inderdaad mijn volgende vraag.

De heer **Kuijpers**:

Ook die bestuurders en wethouders hebben natuurlijk in zaaltjes gestaan en dingen uitgelegd aan mensen. Dat moet je je ook realiseren: zij moesten het verhaal dat het toch weer anders werd, weer gaan vertellen. Dat was echt wel heftig.

De heer **Kwint** (SP):

Is dat meegewogen van tevoren? U zei helemaal aan het begin dat juist ook vanwege de ervaring met bestuurlijke verhoudingen en de contacten tussen de diverse lagen in het huis van Thorbecke -- laat ik het zo maar zeggen -- het goed was dat BZK betrokken werd.

De heer **Kuijpers**:

Ja, maar op dat moment ... Je moet het toch een beetje in de context zien van dat moment. Wij waren lang niet actief betrokken geweest, we kwamen eigenlijk pas begin 2018 in beeld. Dus we kwamen eigenlijk pas later achter de betekenis van dit besluit op de lopende versterking. Dat is misschien niet goed, maar dat was wel de realiteit, ook al omdat we niet tot in de haarvaten in die discussies zaten. Voor mij was het soms ook best lastig om te zeggen: wat is ook alweer P50 en P90 en batches en zo?

De heer **Kwint** (SP):

Dat herken ik.

De heer **Kuijpers**:

Het was heel technisch allemaal. En eerlijk gezegd heb ik pas later beseft wat de consequenties waren. Nou ja, het zij zo.

De heer **Kwint** (SP):

Had een betere formulering in die eerste Kamerbrief een hoop ellende kunnen voorkomen, ook wanneer daar gewoon ingestaan had: we drukken de pauzeknop in voor deze twee batches?

De heer **Kuijpers**:

Dan was het in ieder geval gelijk op tafel gekomen. Ik denk dat dat goed was geweest. Je had ook kunnen zeggen: we weten dat dit een voornemen is, maar eer dat dit voornemen effect heeft in de praktijk, zijn we nog wel even bezig; dus laten we de lopende versterkingsprojecten hier geen onderdeel van uit laten maken. Dat had ook gekund.

De heer **Kwint** (SP):

U schetst dat de betrokkenheid van BZK nog in ontwikkeling is, laat ik het zo zeggen. Vanaf wanneer had u het idee dat de twee ministeries als volwaardige partners opereerden in Groningen?

De heer **Kuijpers**:

Ik denk dat het in de loop van 2018, eind 2018, steeds meer naar elkaar toe groeide, het steeds meer gezamenlijk werd. Ja.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Op basis van een aantal onderliggende studies van onder meer Staatstoezicht op de Mijnen en TNO, komt de Mijnraad op 2 juli 2018 met een advies over de voortzetting van de versterkingsoperatie. Hoe beoordeelde u het advies van de Mijnraad?

De heer **Kuijpers**:

Nou, laat ik zo zeggen: het hielp de discussie niet echt, om het zo maar eens te zeggen. Er was de verwachting dat het helderheid zou geven over waar de ergste gevallen zouden zijn, zodat wij daarop konden focussen. Het Mijnraadadvies gaf eigenlijk verschillende signalen af. Aan de ene kant zei het dat wel, maar aan de andere kant zei het ook: ja, maar je moet wel respecteren wat we al in gang hebben gezet. Het was dus een beetje een dubbele boodschap in mijn herinnering. Herkenbaar overigens in het debat waarin we toen zaten, want dit was precies ook het debat.

Tegelijkertijd bleek er toen ook veel verwarring te zijn -- dat is denk ik wel een rode draad in het hele dossier -- over: waar zitten die gebouwen en die adressen dan, klopt het eigenlijk wel? Dus het was best wel ingewikkeld om goed te bepalen, tot op locatieniveau aan toe, waar die gebouwen en adressen zaten. Ook in het advies van de Mijnraad, als je het zou doorleggen naar die gemeentes, zaten rare dingen die je niet kon verklaren.

Mevrouw **Kuik** (CDA):
Kunt u daar een voorbeeld van geven?

De heer **Kuijpers**:
Het kwam toch wel regelmatig voor ... Of dat helemaal te maken heeft met het Mijnraadadvies? Maar wel in zijn algemeenheid met veiligheid, zeker ook toen we naar die P50's en P90's gingen. Het kwam regelmatig voor dat je een rijtje bijna identieke woningen had waarbij de ene woning P50 was en de andere niet. Dus in die veiligheidsaanpak -- ik geloof dat de heer Alders er ook iets over zei -- zaten dingen die niet hielpen om goed in die operatie te komen.

Mevrouw **Kuik** (CDA):
Dus als ik u dan nog een keer vraag hoe u dat Mijnraadadvies beoordeelde: kon u daarmee echt goed van start?

De heer **Kuijpers**:
Nee ... Ja, we zijn toen wel doorgegaan in de lijn van: laten we nou zo veel mogelijk de ergste gevallen pakken, waar de grootste risico's zitten.

Mevrouw **Kuik** (CDA):
Was dat dan duidelijk?

De heer **Kuijpers**:
Later in de uitwerking -- dat probeer ik net te zeggen -- bleek dus dat ... De insteek om te zeggen "pak nou de huizen waar de grootste risico's zijn" was op zich goed, want als we daar langer mee zouden wachten, was dat uiteraard ook niet goed voor de bewoners. In de praktijk bleek dat alleen veel lastiger te realiseren. Dat Mijnraadadvies hielp dus niet echt op dat moment.

Mevrouw **Kuik** (CDA):
Dat was op dat moment ook wel scherp, in ieder geval bij u?

De heer **Kuijpers**:
Nou, ik weet niet of dat voldoende ... Nogmaals, omdat ook in deze fase ... Ik praat nu over de fase dat we toch maar beperkt betrokken waren. In die fase, op dat moment, was dat niet zo scherp in beeld bij BZK, nee.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Wanneer komt die scherpste, het besef: we kunnen het nog niet volledig gaan doen zoals gedacht?

De heer **Kuijpers**:

Eind 2018, begin 2019, of eigenlijk in 2019 is zo'n beetje de "omslag", anders gezegd: toen zijn we echt steeds dichterbij op de dossiers terechtgekomen.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Nog even over dat advies. We komen later in de tijd wel op dat punt aan. Hielp dat Mijnraadadvies nou niet echt goed voor het ministerie of ook niet goed voor de regio? Hoe moet ik dat zien?

De heer **Kuijpers**:

Het hielp gewoon niet goed voor de versterking. Misschien hadden wij vanuit het Rijk verwacht dat helderder zou worden aangegeven waar de grootste knelpunten, de grootste veiligheidsrisico's zouden zitten.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

En dat werd niet helder genoeg aangegeven. De Mijnraad adviseert het HRA-model, het "Hazard and Risk Assessment"-model te gebruiken voor de prioritering. Kunt u uitleggen wat dit model inhoudt?

De heer **Kuijpers**:

BZK was er niet voor de veiligheid, hè. Dit was dus echt de verantwoordelijkheid van EZK. Met het HRA-model, waar overigens veel discussie over was, kon je aangeven waar nou de grootste risico's in het gebied zaten. Vervolgens moest je binnen dat gebied gaan kijken naar woningen. Daar had je dan die NPR voor, om te bepalen of iets veilig was of niet veilig was.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

U geeft aan dat vooral EZK voor de veiligheid was, maar het hangt toch ook samen met de opdracht ...

De heer **Kuijpers**:

Zeker.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

... die BZK heeft.

De heer **Kuijpers**:

Die hadden we toen nog niet, hè. We zitten nog steeds in de fase dat wij ondersteunend waren aan EZK, dat politiek verantwoordelijk was, zowel voor ondergrond als voor bovengrond. Maar je zag dus wel dat het moeilijk grip krijgen op die veiligheid -- hoe erg is het nou en waar zit dat? -- de versterkingsoperatie natuurlijk niet hielp.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Wat was nou de consequentie van de introductie van dat HRA-model voor de versterkingsoperatie?

De heer **Kuijpers**:

Je bepaalde een zoekgebied. Dat hielp dus, daarmee kon je aan de gang. Tegelijkertijd ontstond er weer veel discussie of dat wel klopte, met name met de regio. Dus het hielp in de verhoudingen op dat moment ook maar beperkt.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Had de regio daar een punt?

De heer **Kuijpers**:

Mwah.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Wat was uw blik daarop? Laat ik het zo vragen.

De heer **Kuijpers**:

Ze stelden daar wel vragen over waarvan ik denk: het is wel raar dat zich dat voordoet. Ja.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Wat waren dat dan voor vragen?

De heer **Kuijpers**:

Over rare grenzen die ... Maar goed, dan ga ik toch een beetje improviseren op die veiligheidskant. Laat ik het anders zeggen. Ik merkte gewoon dat de discussie over de veiligheid, wat veilig is, hoe dat eruitziet en wat dat voor het gebied betekent, een hele lastige discussie was, elke keer weer. En dat hielp niet om tot besluiten te komen over waar we nou zouden gaan beginnen, hoe we dat dan doen, met welk tempo et cetera. Daar hadden wij natuurlijk mee te maken, zeker later ook meer vanuit een formele

verantwoordelijkheid. Ik had er geen verstand van of dat HRA-model klopte, maar ik constateerde wel, ook aan die tafels, dat daar veel discussie over was met de regio.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Wat zag u in die discussie tussen beide partijen?

De heer **Kuijpers**:

Dat er grote twijfels waren over de betekenis van het HRA-model. Ik meen dat een van de gedeputeerden die u heeft gesproken, daar ook iets over heeft gezegd. Dat zag je, dat ontstond.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Wat was precies het punt dat hij noemde, wat u zich herinnert van die discussie?

De heer **Kuijpers**:

Men vertrouwde eigenlijk de HRA-modellen niet.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Wat was dan de reactie van uw "copartner", zeg ik dan maar, het ministerie van EZ?

De heer **Kuijpers**:

Dit is wat we hadden: het was gevalideerd door TNO et cetera. Dus dat is wat we hadden.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dus daar moest het mee gedaan worden?

De heer **Kuijpers**:

Ja.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

De Mijraad oordeelt dat op basis van nieuwe inzichten de versterking van veel minder woningen nodig is, maar dat gedane toezeggingen niet eenzijdig kunnen worden opgezegd. In een bestuurlijk overleg op 2 juli 2018 wordt afgesproken dat de versterking van een deel van de huizen toch wordt doorgezet vanwege gewekte verwachtingen. Dat is die "batch 1588". Vervolgens gaat uw ministerie aan de slag met het zoeken naar een

oplossing voor deze woningen. Waarom ging Binnenlandse Zaken hiermee aan de slag?

De heer **Kuijpers**:

Nou, omdat wij misschien ... Laat ik het zo zeggen: die batch bestond in belangrijke mate ... In mijn herinnering was een groot deel van de woningen of adressen in die batch 1588 van corporaties. Ik denk wel 1.000. Wij hadden natuurlijk nauwe contacten. We zitten vanuit Volkshuisvesting heel vaak met die corporaties aan tafel. We hebben ook het instrumentarium. Dus een deel van de oplossing zat in het feit dat we andere financiële potjes zouden gebruiken om toch tot een deal over die batch 1588 te komen.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Want de financiën waren een knelpunt om dit op te lossen?

De heer **Kuijpers**:

Ja, want waarschijnlijk zouden niet alle woningen in die batch onveilig zijn. Dus dan zou je de kosten niet bij de NAM kunnen verhalen en dan bleef er dus een gat over. En de vraag was hoe we dat dan zouden kunnen dichten.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dan gaat Binnenlandse Zaken hiermee dus aan de slag. Hoe gaat zo'n discussie dan aan de voorkant? Steekt u dan uw vinger op in de zin van: dit kunnen wij veel beter, want het zijn corporaties? Hoe gaat zo iets?

De heer **Kuijpers**:

Wij hadden wel affiniteit ... "Affiniteit" is eigenlijk niet het goede woord. Op het punt van die 1588 waren echt verwachtingen gewekt. Dat zag je ook bestuurlijk. Wij vonden het eigenlijk netjes om daar toch wat mee te doen. Wij waren dus sterk gemotiveerd om tegen EZK te zeggen: daar moet een oplossing voor denkbaar zijn.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Was die verhouding anders binnen EZK?

De heer **Kuijpers**:

Dat durf ik niet te zeggen. Die zagen ook dat hier een oplossing voor moest komen, maar wij hadden misschien wel iets meer mogelijkheden. We hadden een potje aardgasvrije wijken, we hadden regiomiddelen, we konden iets doen met de verhuurdersheffing en de korting op de verhuurdersheffing, ook

voor de Groningse corporaties. Nou ja, we hadden in ieder geval creatieve ideeën om hieruit te komen. Ik zeg niet dat anderen dat niet hadden, helemaal niet zelfs, maar ... En toen dachten wij: laten we dit oppakken.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Nog even voor mijn beeld: u zit dan aan tafel met ambtenaren van EZ, met de minister. Hoe ziet dat eruit, zo'n overleg voorafgaand aan zo'n besluit dat hier dan wordt genomen om aan de slag te gaan als Binnenlandse Zaken?

De heer **Kuijpers**:

Daar is dan overleg over, en ik weet niet hoe het precies gelopen is. Misschien heb ik wel gezegd: wij zouden wel willen kijken. Of minister Wiebes heeft gevraagd: misschien kan BZK helpen om een voorstel te maken om hieruit te komen. Ik weet niet meer precies hoe dat gegaan is, maar zoiets.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Is dat een brainstormsessie of ... Ik probeer er een beetje gevoel bij te krijgen hoe ...

De heer **Kuijpers**:

Nee, rond die overleggen die we elke keer hebben, die brede overleggen die we met de regio hadden ... Daar zitten ook voorbesprekingen bij et cetera. Nou ja, op dat soort momenten kijken we ook naar wat we kunnen bereiken. In de voorbereiding van dat soort gesprekken gebeurt dat meestal.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dan is het aan Binnenlandse Zaken om ook naar creatieve oplossingen te kijken. Wat was de oplossing waarmee het ministerie van Binnenlandse Zaken kwam?

De heer **Kuijpers**:

Nou ja, wat ik net probeerde te zeggen: dat we het mogelijke financiële tekort voor de opgave hebben dichtgelegd.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Het ging dus met name om de financiële potjes en niet per se om: hoe gaan we het doen? Het ging er dus met name om: hoe gaan we het financieren?

De heer **Kuijpers**:

Dat was natuurlijk het eerste: gaan we door of niet? Een van de argumenten

om niet door te gaan is dat waarschijnlijk niet alle objecten in die batch 1588 onveilig zouden zijn, dus dat er dan een financieel vraagstuk zou ontstaan. Toen hebben wij gezegd: laten we kijken of we het kunnen dichtleggen zodat we in ieder geval naar de bewoners en naar de regio kunnen zeggen: we gaan toch door, linksom of rechtsom, en we lossen het op. Een deel van de rekening gaat gewoon naar de NAM en een ander deel proberen wij bij te leggen. Dat was een vrij praktische insteek.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Voor mijn helderheid: de creativiteit gaat met name om hoe we dat financieel gaan oplossen en hoe we het inhoudelijk gaan aanpakken. Dat was helder?

De heer **Kuijpers**:

Dat kwam daarna natuurlijk, want die batches moesten dan nog in uitvoering gebracht worden. In mijn herinnering waren daar alleen de versterkingsadviezen. Dus dat moest allemaal nog verder gebracht worden. Dat is daarna dus ook opgepakt.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Daar gaan we straks nog even op door. Wat gebeurde er eigenlijk met die andere groep, die andere batch, 1581?

De heer **Kuijpers**:

Die is toen aangehouden.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Worden deze woningen dan alsnog versterkt?

De heer **Kuijpers**:

Ik dacht dat een jaar later of twee jaar later een groot aantal van de woningen die in die batch zaten, alsnog versterkt zijn, ja.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Wat was de argumentatie om toen te zeggen: hier maken we toch nog even een pas op de plaats?

De heer **Kuijpers**:

Omdat daar veel minder gewekte verwachtingen waren.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Daar waren veel minder gewekte verwachtingen. Was dat ook duidelijk vanuit de regio?

De heer **Kuijpers**:

Kijk, we zaten eigenlijk in de context ... Maar goed, daar heeft u ook vaker over gesproken. Die reset rond de versterkingsopgave had een element in zich van "we gaan naar nul" en een element in zich van "we gaan strak focussen op alleen de meest onveilige huizen". Dat was het idee dat verder uitgewerkt moest worden. Dat betekende dus ook wat voor de lopende zaken, omdat men niet overtuigd was dat in die betreffende batches echt pertinent onveilige huizen zouden zitten. Met name de minister van EZK was sterk gemotiveerd om vooral te focussen op de meest onveilige huizen, omdat daar de grootste problemen zaten. De mensen daar moesten met snelheid geholpen worden. Die hoefden niet per se in die batches te zitten. Die zaten ook ergens anders in het gebied.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Maar als dan uit een steekproef blijkt dat daar evengoed huizen in zitten die versterkt moeten worden?

De heer **Kuijpers**:

Ja, dan had dat gekund. Maar dan had je niet de hele batch gedaan, maar dan had je alleen die huizen in die batch aangepakt die het meest onveilig waren.

De heer **Kwint** (SP):

U zei net over het Mijnraadadvies: dat hielp niet bij de versterking. Was Economische Zaken dat op dat moment met u eens?

De heer **Kuijpers**:

In mijn opvatting: als ik zie wat er daarna nog allemaal gebeurde, zeg ik nu dat dat op dat moment niet hielp. Wij hadden daar met EZK geen grote discussie over in mijn herinnering. Ik weet ook niet hoe zij dat Mijnraadadvies nou precies waardeerden. Laat ik het zo zeggen, de verwachting was dat het ook een beetje zou helpen in de discussie waarin we waren beland, namelijk: wat moet je nou prioriteit geven en wat niet? Dat hielp niet voldoende, denk ik.

De heer **Kwint** (SP):

Ja, precies. Het ging al een paar keer over de geleidelijkheid waarmee een deel van de hele operatie van Economische Zaken naar Binnenlandse Zaken verschuift. Op wiens initiatief werd die beweging eigenlijk in gang gezet? Dat is misschien een beetje een abstracte vraag.

De heer **Kuijpers**:

Op wiens persoonlijk initiatief, bedoelt u?

De heer **Kwint** (SP):

Ja, of dat er ook initiatief vanuit de ministeries was. Ik bedoel: klopte EZ bij u aan met het idee "wij zijn nu in een operatie beland waar we eigenlijk niks van kunnen" of klopte u bij EZ aan met het idee "we moeten ze helpen, want ze zijn in een operatie beland waar ze niks van kunnen"?

De heer **Kuijpers**:

Mwah, we zaten samen in deze operatie, dus het was ook niet zo van BZK versus EZK. Dat heb ik helemaal niet zo ervaren. We zagen natuurlijk wel dat het moeizaam ging. Daar hoefde je niet goed voor te kijken, bij wijze van spreken. Het ging erg moeizaam op dat moment. En er moesten dus nieuwe impulsen bij. In die zin hebben wij ook gezegd: nou, wij willen ook graag helpen om dit vraagstuk te oplossen, want het was natuurlijk wel een groot ding. In Groningen zaten de mensen natuurlijk ook te wachten. Dat was gewoon niet goed. Dus wij hebben toen ook het initiatief genomen en gevraagd wat wij konden bijdragen et cetera. En zo ontstaat dat een beetje. Maar dat was niet vanuit een gevoel van: jullie doen het niet goed en laten wij het eens even gaan doen. Dat speelde echt helemaal niet.

De heer **Kwint** (SP):

Meer gewoon dat men elkaar kon aanvullen.

De heer **Kuijpers**:

Ja. Ja, ja.

De heer **Kwint** (SP):

Op welk moment groeit het besef dat Binnenlandse Zaken beter de hele verantwoordelijkheid voor de versterking kan overnemen?

De heer **Kuijpers**:

Ik denk dat dat begin 2019 zo'n beetje begon te ontstaan.

De heer **Kwint** (SP):

Wat waren de hindernissen waar de versterking tegen aanliep waarvan u dacht dat Binnenlandse Zaken beter in staat zou zijn om er een oplossing voor te bedenken of de verantwoordelijkheid voor te nemen?

De heer **Kuijpers**:

Ik wil niet hier de indruk wekken dat wij voortdurend een soort handjedruk deden met EZK wie er het beste was. Dat was echt niet het geval. Je zag wel dat het in de relatie met de regio best moeizaam ging met het vormgeven van die meer publieke regie op de versterking. En wij hadden natuurlijk ervaring met interbestuurlijke verhoudingen, dus wij konden soms ook wel dingen bijdragen, ook in de relatie tussen Rijk en regio. Wij konden zeggen: weet je, als je nou iets meer zo doet, of daar wat meer op let, gaat het misschien wel lopen. Dat waren de aanvullingen die we over en weer hebben gedaan. Er is niet echt één moment. Ik heb daar nog over zitten nadenken: is er nou ergens iets gebeurd waardoor het ineens omklapte? Nou ja, eigenlijk niet. Het is geleidelijk aan ontstaan.

De heer **Kwint** (SP):

Heeft u inzicht in de rol die de diverse bewindspersonen daarbij gespeeld hebben, uw minister, minister Wiebes, de minister-president?

De heer **Kuijpers**:

Nee, niet in die periode. Ik denk wel -- maar dat weet ik niet; ik heb er niet bij gezeten -- dat medio 2019, met die ernstige aardbeving weer in Westerwijtwerd, de hele beweging dat wij de versterking gingen doen in een stroomversnelling is gekomen.

De heer **Kwint** (SP):

Wat gebeurde er dan rond die beving in Westerwijtwerd waardoor dat besef extra urgent werd?

De heer **Kuijpers**:

Je zag weer dat het allemaal veel te lang duurde. Je ziet elke keer, en terecht, dat de emoties over dit dossier enorm oplopen bij een aardbeving, van: zie je wel, weer eentje en ik zit nog steeds te wachten. Dat zit bij de mensen in Groningen en dat begrijp ik heel goed. Er ontstond dus ook politieke druk, er ontstond sowieso in de media We hebben in die tijd volgens mij ook een debat gehad met de minister-president die naar de Kamer werd geroepen, want "het kon zo niet langer". Ik geloof dat hij drie

keer zijn excuses heeft aangeboden in dat debat. Er moest dus wel wat gebeuren.

In die tijd hebben we ook gezegd: laten we nou proberen om eens een keer wat meer samen op te trekken -- niet alleen Rijk, maar Rijk en regio -- om de versterking verder te brengen. Ik kan me herinneren dat we toen een versnellingsteam hebben ingesteld om te kijken of we creatief konden zijn met elkaar, NCG, wij, EZK, gemeentes, provincie, om zo versnelling in die operatie te krijgen. Want even los van het feit dat er discussie was over de vraag "alleen de meest onveilige gebouwen of meer gebiedsgericht" -- die discussie speelde natuurlijk ook elke keer -- duurde ook het tot versterking komen heel erg lang. Het was een heel zorgvuldig proces, dat wel, maar het duurde wel heel lang. Konden we daar nou ook niet dingen voor verzinnen? Nou, zo waren er nog wel meer vraagstukken. Die hebben we toen medio 2019 geagendeerd, en we zijn er ook vol in gaan zitten om dat voor elkaar te krijgen.

De heer **Kwint** (SP):

We zien in de communicatie met de minister ook dat u aangeeft dat men bij Economische Zaken soms wat nauw kijkt naar veiligheid. Ze hebben een wat nauwe veiligheidsopvatting.

De heer **Kuijpers**:

Ja. Ja, ja.

De heer **Kwint** (SP):

Is dat ook wat de betrokkenheid van uw ministerie kon toevoegen aan de versterkingsaanpak?

De heer **Kuijpers**:

Ja, dat denk ik wel.

De heer **Kwint** (SP):

Wat bedoelt u dan met "een wat minder nauwe opvatting van veiligheid"?

De heer **Kuijpers**:

Kijk, ik dacht woensdag had u een interview met de heer Alders. Die had het over een "huis" en een "thuis". Dát is het, denk ik. Je kan een huis versterken zodat het helemaal op orde is en weer veilig is. Maar heb je dan ook een nieuw thuis gecreëerd? Ik denk dat daar de discussie een beetje om

ging: hoever reiken veiligheidsmaatregelen? Want inmiddels was het niet meer een fysiek probleem, ook voor de bewoners niet. Ik ben op een gegeven moment veel in het gebied geweest en heb daar met bewoners gepraat. Dan zag je ook dat het over veel meer dingen ging dan alleen over "mijn huis veilig maken". Ik denk dat in de versterkingsoperatie dat element meer aandacht verdiende.

De heer **Kwint** (SP):

Dan ontstaat er politieke ruimte, dan ontstaat er gedeeld besef dat het anders moet. Hoe wordt het uiteindelijk anders wanneer uw ministerie de eindverantwoordelijkheid pakt voor de versterking?

De heer **Kuijpers**:

Ik blijf zeggen dat het niet een soort "zij deden het fout en wij deden het goed" was. Want dat is totaal onbelangrijk.

De heer **Kwint** (SP):

Nee, zo is het niet bedoeld; ik ben gewoon benieuwd naar de veranderingen die plaatsvonden.

De heer **Kuijpers**:

Ja, oké. Ik wilde dat wel zeggen, want natuurlijk schuurde het hier en daar en hadden we verschillende opvattingen, maar dat komt bij heel veel dossiers voor. Ook hier zal dat dus ongetwijfeld voorgekomen zijn, maar de essentie was dat we echt in die samenwerking zaten. We wilden die versterking oplossen, dat was de intentie van iedereen. Vervolgens hebben wij -- als ik dan je vraag mag beantwoorden -- vanuit denk ik BZK drie dingen benadrukt. Het moest gewoon sneller in de versterking als zodanig, als proces van opname tot daadwerkelijk de aannemer die het oplevert; dat hele proces. Onze tweede focus was: probeer veel meer te redeneren vanuit de bewoner, dus kijk waar het vandaan komt, ga kijken in de dorpen, in de gemeentes waar het speelt, in de straten waar de mensen wonen. En het derde was: geef meer verantwoordelijkheid aan de lokale overheden en aan de corporaties. Want het was eigenlijk best opvallend: een groot deel van de te versterken woningen in het aardbevingsgebied zijn van corporaties. In die corporatiewoningen wonen ook mensen, huurders, en die waren eigenlijk nauwelijks in beeld.

De heer **Kwint** (SP):

Zag u een spanning in die ambities? Want ik hoor: we wilden dat het sneller

ging, en we wilden dat de bewoner centraal kwam te staan, en we wilden dat de regio meer te zeggen kreeg. Bijt dat elkaar?

De heer **Kuijpers**:

Tja ...

De heer **Kwint** (SP):

Laat ik het iets concreter maken. We hebben hier de afgelopen tijd vaker discussies gehad over het karakter van de versterkingsoperatie: gebiedsgericht, objectgericht. De mensen die wat meer objectgericht dachten, zeiden daar vaak bij: het moest gewoon snel, we moesten huizen veilig maken en dan doe je dat.

De heer **Kuijpers**:

Ja, ja. Maar zo ging het dus niet, dat hebben we ook gezien. Ik zit eigenlijk niet zo digitaal in die discussie, maar het is wel een beetje een digitale discussie geworden: het is of het een, of het ander. Maar eigenlijk is het dat niet, want je kan een objectgerichte aanpak prima gebiedsgericht doen. Want wat ik net al zei: in sommige van die batches zitten gewoon echt objecten die snel aangepakt moeten worden. Maar je kan geen objectgerichte aanpak organiseren in een rijtjeshuis, in een rij huizen, zeker als er verschillende veiligheidsbeoordelingen zijn. Je kan ook geen objectgerichte aanpak voeren in een flat waar mensen wonen. Dus het idee "we gaan gericht die woningen veilig maken" is prima, want je wil natuurlijk wel de meest onveilige situaties hebben. Maar zeker bij niet-vrijstaande woningen was dat best lastig, want je had te maken met veel meer aangrenzende woningen. Dan moet je het toch wat meer gebiedsgericht gaan doen. Ik vond zelf dat we die tegenstelling te groot maakten.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

U noemde de beving bij Westerwijtwerd, een beving van 3,4. We zien dat u dan een app stuurt naar de minister. Uw taalgebruik is zeer kritisch op EZK. Weet u dat nog?

De heer **Kuijpers**:

Nee, dat weet ik eigenlijk niet meer. Nee. Het zou best kunnen op dat moment, ja. Ik zei dat de verhoudingen goed waren, maar ik denk wel dat we op dat moment, in die fase, toch een beetje waren verzand. Daar moest iets gebeuren.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Zoekt u dan de scherpste op?

De heer **Kuijpers**:

Kennelijk. Dat doe ik weleens, ja. Ja, dat klopt, ja. Niet alleen bij dit onderwerp hoor, het komt weleens vaker voor. Ja. Er moest wel wat gebeuren, weet je. Het duurde te lang en het was te moeizaam, stroperig. Je zag dat de discussie met de regio maar bleef.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Is dit dan een keerpunt? Wat gebeurt er daarna? Want u bent kritisch. Er is een zware beving. Wat gebeurt er daarna dat het anders gaat?

De heer **Kuijpers**:

Nou ja, wat ik net zei. Er was natuurlijk heel veel ophef naar aanleiding van die beving. Ten eerste bij de bewoners in het gebied zelf, die wederom werden geconfronteerd met het feit dat ze in een onveilige situatie zaten en die ook weer terecht aandacht vroegen: gebeurt er nou eigenlijk nog eens wat? Dat bereikte natuurlijk ook heel snel Den Haag, uiteraard, en dat vonden wij ook. Toen was het dus de vraag: moeten we nu niet ... Er moet echt wat gebeuren. Niet een soort reset van het hele systeem, maar we moeten misschien wel doorpakken op een paar dingen die al sluimerend aan de orde waren, bijvoorbeeld op die typologieaanpak waar al langer aan wordt gewerkt, en op wat we kunnen betekenen voor de positie van de gemeentes. Er werd dus wel over gesproken, ook in die tijd al, ook samen met EZK, maar misschien moesten we dit moment ook maar gebruiken om ook een paar dingen te forceren.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Ja. Dat is voor u scherp: er moet nú echt wat gebeuren. Wat gebeurt er dan? U komt aan in een meeting of er wordt gebeld. Het is natuurlijk wel een specifiek moment, juist die beving bij Westerwijtwerd. Kunt u ons meenemen naar dat moment?

De heer **Kuijpers**:

Goh ... Dat zou ik niet meer precies weten. Ik denk wel dat we toen ook met de minister hebben gesproken. Elke dag hadden we een overleg. Daar zullen we het vast ook hierover gehad hebben, over dat we nu echt stappen zouden moeten zetten, dat we echt die versterking in de benen moesten krijgen. Want het duurde gewoon te lang, dat vond ook iedereen. Dus laten we dit

momentum dan ook gebruiken. Die urgentie zal ik ongetwijfeld passend bij de app die u heeft gezien, hebben overgebracht op dat moment.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Is de minister het met u eens?

De heer **Kuijpers**:

Ja. Ja.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Is EZK het ook met u eens?

De heer **Kuijpers**:

Ja, volgens mij waren zij er ook wel van overtuigd dat er nu echt wel stappen gezet moesten worden. Dat was ook altijd de intentie van iedereen, hè. Maar goed. Tja ...

Mevrouw **Kuik** (CDA):

De verantwoordelijkheid voor de versterking komt dan in oktober 2019 bij Binnenlandse Zaken te liggen en wordt uitgevoerd door de Nationaal Coördinator Groningen, de NCG. Economische Zaken blijft verantwoordelijk voor schade, en dat wordt uitgevoerd door het Instituut Mijnbouwschade Groningen, het IMG. Wat was de reden dat schade en versterking niet werden samengebracht onder één ministerie dat ervoor verantwoordelijk was?

De heer **Kuijpers**:

Er waren eigenlijk een paar redenen. In de eerste plaats hadden wij als ministerie van Binnenlandse Zaken vooral verstand van, zat er in onze portefeuille kennis en kunde van, het gebied van de bestuurlijke verhoudingen, het gebied van wonen en volkshuisvesting, gebiedsontwikkeling, ruimtelijke ordening, de Omgevingswet. Dat zit bij ons. Dus ja, het is echt relevant voor die versterking om dat voor elkaar te krijgen. Dan zit je ook met gemeentes daar. Dat was dus één reden: het paste eigenlijk het beste bij het ministerie van Binnenlandse Zaken. Het tweede was dat het schadeherstel in feite in een zbo was ondergebracht. Dat begon net te draaien en beter te lopen onder leiding van het ministerie van EZK in die tijd, kan ik me herinneren. Het is eigenlijk ook meer een verzekeringskwestie, dus in the end ook een ander type activiteit.

En misschien wel de belangrijkste reden was dat het voor ons echt een nieuwe taak was. Wij moesten het dus ook goed organiseren binnen het ministerie. Er moesten mensen voor komen, we hebben een programmadirectie opgericht et cetera. Dus we hadden onze handen best wel vol aan het opzetten van dat vraagstuk. Dus was het dan verstandig om ook gelijk de schade erbij te nemen? Wij vonden dat op dat moment onverstandig. We moesten wel zorgen dat we de samenhang goed in de gaten hielden; dat hebben we natuurlijk wel afgesproken met elkaar. Dus die samenloop, die later ook nog regelmatig terugkwam, was wel belangrijk; daar moesten we dus op toezien. Maar het was niet per se nodig om de hele verantwoordelijkheid over te brengen naar het ministerie van BZK. Ik kan mij herinneren dat we daar ook nog een advies over hebben laten geven. Dat trok eigenlijk ook die conclusie: laat het nou gewoon zitten.

En ten slotte -- het is best een lang antwoord -- waren er elke keer al zó veel veranderingen in het hele systeem. Daar was deze er overigens ook wel weer eentje van, dat zeg ik er onmiddellijk bij, maar toch: er waren er al zo veel, dus moest je dat nou doen? Als je de hele geschiedenis bekijkt, heeft het telkenmale veranderen van verantwoordelijkheden in de hele versterkingsoperatie natuurlijk niet geholpen voor de kracht van de uitvoering. Dat was denk ik toch ook een belangrijke reden om te zeggen: laten we ons nou concentreren op die versterking.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Op deze scheiding tussen schade en versterking komt ook veel kritiek van de Raad van State en maatschappelijke organisaties. In een eerder verhoor gaf mevrouw Top, destijds de secretaris van het Gasberaad, aan dat zij kritiek had op het weer reorganiseren van NCG en IMG en dat dit veel gedoe zou geven. Zij stelde: "Wat ze zich dan niet realiseren, is dat ze het gedoe dat zij dan hebben met al die reorganisaties, afwentelen op gedupeerde burgers, want nu zitten die met het gedoe. Met enerzijds een dikke stapel rapporten voor de schades, en anderzijds een dikke stapel voor de versterking." Hoe keek u hiernaar?

De heer **Kuijpers**:

Ja, ik hoorde dat ze dat zei. Ik begrijp dat je, als je vanuit de bewoner en vanuit het huis kijkt, zegt: versterken of schade zijn één. De vraag is of dat ook altijd per se binnen één organisatie georganiseerd moet worden omdat je ook kan zeggen: we moeten wel een loket hebben, zodat we het probleem van de mensen niet krijgen dat door Susan werd gedefinieerd. Dat wil niet

altijd zeggen dat de oplossing is om er één organisatie van te maken. Het maken van één organisatie heeft ook allerlei consequenties, ook voor de uitvoering. De heer Spijkerman heeft daar gisteren ook een paar dingen over gezegd. Dus ja, dat is ook het geval. Wij hebben toen gezegd: "Laten we ons concentreren op de dingen waar wij echt ook een stap in kunnen zetten. Laten we wat al redelijk goed loopt, zo veel mogelijk in stand houden. We zorgen wel ervoor dat de samenloop van de dossiers zo beperkt mogelijk is." Dat was onze insteek.

Mevrouw **Kuik** (CDA):
Hoe gaat die samenloop?

De heer **Kuijpers**:
De directeuren van zowel NCG als IMG, kan ik mij herinneren, zeiden: "Laat dat aan ons. Wij gaan dat regelen. Het aantal samenloopgevallen valt bovendien ook mee." Zeker in die tijd -- dan praten we over '19, toen de versterking nog echt wel op gang moest komen terwijl de schade al verder was -- had je die samenloop ook wat minder. Nu de versterking veel beter gaat, om het zo maar eens te zeggen, of in ieder geval iets beter gaat, zie je de samenloop weer eerder ontstaan. Dat was in die tijd ook minder. Dat is onze reden geweest, puur vanuit de gedachte dat dit het meest praktisch zou zijn en dit de uitvoering het meest zou helpen op dat moment. Dat was onze inschatting. Overigens vond de regio dat volgens mij ook. Dus wij hebben dat denk ik ook in goed overleg gedaan. Ik vond het vanuit mijn verantwoordelijkheid voor binnen BZK ook best wel prettig dat de mensen bij EZK die er verstand van hadden en er lang mee bezig waren, daar hun ding konden blijven doen.

Mevrouw **Kuik** (CDA):
Hoe gaat die samenwerking?

De heer **Kuijpers**:
Tussen schade en ...

Mevrouw **Kuik** (CDA):
Ja, om te zorgen dat er wordt gekeken vanuit de bewoner, de mensen die in het huis zitten en te maken hebben met de versterking en met schade, en niet vanuit "ik doe een traject en de ander doet ook een traject".

De heer **Kuijpers**:

Dat was verder weg van ons, hè. Wij zagen dat eigenlijk minder. Dat speelde vooral in de uitvoeringspraktijk, waarin een onafhankelijke organisatie inmiddels de schade deed en waarin de NCG de versterking op poten ging zitten. Daar moest het vooral bij elkaar worden gebracht, want daar woonden de mensen ook. Het enige wat wij konden doen, is zorgen dat er condities waren of er aandacht voor was binnen beide organisaties vanuit onze opdrachtgevende rol en zorgen dat ze dat goed onderling afstemden.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Ging dat goed?

De heer **Kuijpers**:

Op een gegeven moment -- dan zitten we wel weer iets verder in de tijd, maar dat mag, denk ik -- bleek toch dat er te veel discussie was over schade en versterking in de praktijk. Dat hebben wij toen ook samen met mijn collega -- maar dan zit ik al wel in 2020 of zelfs al begin 2021 -- opgepakt en toen hebben we samen met de beide directeuren gezegd: jongens, dit moet echt anders; dit kan zo niet.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Is dan aan de voorkant voldoende geborgd dat de bewoner centraal staat? Of laat ik het anders vragen: hoe wordt dan geborgd dat de bewoner centraal staat in dit hele traject?

De heer **Kuijpers**:

Ik had natuurlijk vooral een relatie met de NCG, en minder met het IMG, want dat zat in het spoor van ... Maar laat ik me even concentreren op wat wij gedaan hebben voor de NCG, en dat is maximale ruimte geven voor eigen afwegingen die recht doen aan de variëteit en de verschillen lokaal. Dat is denk ik het beste. Het gaat erom dat ze ruimte hebben om eigen keuzes te kunnen maken omdat al die situaties in die dorpen ... We noemen het allemaal "versterking", maar die situaties zijn in essentie best verschillend allemaal. Er wonen andere mensen met andere wensen, met andere financiële situaties, met andere leeftijden, noem maar op. De variëteit in de versterkingsoperatie is enorm.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dus er moet ruimte zijn voor maatwerk. U gaf aan: de bewoner stellen we centraal. U gaf daarbij een aantal voorbeelden van hoe dan, maar u gaf ook

aan dat de NCG onder uw verantwoordelijkheid viel. Wie brengt die twee bij elkaar, zodat alsnog onder de streep -- of boven de streep; het is maar net hoe je het bekijkt -- de bewoner centraal staat bij beide trajecten, als die bij elkaar komen?

De heer **Kuijpers**:

Het was volgens mij ook de opdracht van het IMG om heel gericht activiteiten te ondernemen in de concrete gevallen die zich voordeden op schade. In die organisaties komt dat in eerste instantie bij elkaar, of niet. En als dat niet zo is, dan is het wel een taak ook aan onze kant -- daar kregen wij op een gegeven moment ook wel signalen van -- om te zeggen: "Jongens, dat moet beter, want dit gaat niet goed zo. Wat hebben jullie daar nou op ingericht? Hoe doen jullie dat dan? Wat betekent dat dan? Wie neemt dan het voortouw? Neemt het IMG het voortouw of de NCG? Hoe gaan jullie dat organiseren?" Die vragen hebben wij gesteld, niet door te zeggen: het moet zus of zus of zo. Nee, dat hebben we natuurlijk wel nadrukkelijk bij de uitvoeringsorganisaties gelaten.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

We hebben het al gehad over de roep om één loket. In hoeverre is daar sprake van geweest?

De heer **Kuijpers**:

Ik denk dat dat ene loket in de tijd ontstaan is. Dat was denk ik niet gelijk vanaf het begin. Er was een ander tempo, als je redeneert vanuit wanneer wij het gekregen hebben. Toen moest de NCG nog helemaal opgebouwd worden. Dat heeft de heer Spijkerman gisteren ook wel verteld. Maar toen we op een gegeven moment een beetje op gelijke vlieghoogte kwamen, ontstond daar meer discussie over. Toen hebben we ook gezegd: daar moet een oplossing voor worden gevonden. De beide plaatsvervaarders van Peter Spijkerman alsook van de heer Kortmann hebben nadrukkelijk een team gevormd om de casuïstiek die daarmee te maken heeft, samen op te lossen en om te bepalen wie de hoofdaannemer wordt van het vraagstuk. Dat is toen langzamerhand ingeregeld.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dat is dan het ene loket.

De heer **Kuijpers**:

Ja.

De heer **Kwint** (SP):

U vindt wel dat er nu sprake is van één loket?

De heer **Kuijpers**:

Ja, voor zover ik dat ... Ik ben er natuurlijk ook weer eventjes tussenuit, maar ik heb gezien dat ... Ze hebben ook nog een convenant afgesloten, maar dan zit ik ook al weer verder in de tijd. We hebben daar ook best veel gesprekken over gehad met elkaar, als we mekaar troffen. Uiteindelijk is dat loket er gekomen, ja.

De heer **Kwint** (SP):

Ik zit me even af te vragen hoe dat eruitziet voor een bewoner na een aardbeving. Dan ga je schade melden, maar wordt er dan automatisch gekeken of ook versterking noodzakelijk is?

De heer **Kuijpers**:

Ja, of ze ook in een versterkingstraject zitten -- daarom is zo'n planning over de versterking wel relevant -- en of dat relevant is voor hun woning. Zitten ze in de plannen van aanpak van de gemeente et cetera? Je kunt dan constateren: o, deze meneer of mevrouw meldt schade, maar die woning zit ook nog in een versterkingstraject; hoe gaan we dat matchen met elkaar? Tegen ons werd gezegd, zowel vanuit de directeur NCG als vanuit de directeur IMG, dat die overlap er maar in 10% tot 15% van de gevallen was. Die was maar heel beperkt. Dat is wat ze zeiden. Wij hebben toen gezegd: ook als het heel beperkt is, regel het toch even. Toen is dat wel gebeurd.

De heer **Kwint** (SP):

Dan wil ik toch even met u terug naar het citaat van mevrouw Top dat collega Kuik u net voorhield. Zij is bepaald niet de enige die ons op het volgende wijst en zegt: "In de praktijk zijn er voor een hele hoop Groningers nog steeds twee stapels met papieren, twee stapels met trajecten. Ze hebben misschien één zaakbegeleider, maar het zijn nog steeds twee zaken waar je je tijd en je energie in moet steken."

De heer **Kuijpers**:

Ja, ja.

De heer **Kwint** (SP):

Hoe komt dat?

De heer **Kuijpers**:

Omdat het in essentie natuurlijk verschillende typen activiteiten zijn. Als je zou zeggen "zou je het anders hebben kunnen organiseren", dan is dat zo.

De heer **Kwint** (SP):

Had je het anders móéten organiseren?

De heer **Kuijpers**:

Als je nu vanaf nul mocht starten, zou je misschien zeggen: misschien doen we het gelijk bij elkaar; het is allemaal bovengronds, dus zet het gelijk bij elkaar. Maar we zaten er niet vanuit een nulsituatie, wij ook niet als BZK, toen we de versterking gingen doen. We hadden al heel veel veranderingen in "wie gaat erover" achter de rug. Dus het was ook een afweging: willen we dat nou weer, kunnen we het niet op een andere manier regelen? Toen hebben we deze afspraak gemaakt. Maar goed, daar kan je ook anders over denken.

De heer **Kwint** (SP):

Ja, ja. Bij een van die veranderingen wilde ik nog even stilstaan. Dat is het naar de publieke sfeer trekken van de versterking. De Nationaal Coördinator was uitvoerder van de versterkingsoperatie. Toen uw ministerie de verantwoordelijkheid voor de versterking overnam, was al besloten dat de versterking publiek georganiseerd zou gaan worden. Waar kwam die wens vandaan?

De heer **Kuijpers**:

We zagen dat die andere manier van de meer private aansturing van de versterking niet gelukt was. Dat besluit was al ver daarvoor genomen natuurlijk. Het was nadrukkelijk van belang om te zeggen: "We moeten het toch anders doen. De NAM gaat eruit. Wij gaan het publiek doen, samen met de gemeentes, het Rijk en de corporaties, om dit voor mekaar te krijgen, met hulp van een dedicated uitvoeringsorganisatie, zijnde de NCG."

De heer **Kwint** (SP):

U zei: het was daarvoor al besloten. Dat was inderdaad voordat de regie naar uw ministerie ging. Heeft uw ministerie in de voorbereiding nog wel een rol gespeeld in de keuze om de versterking publiek te organiseren?

De heer **Kuijpers**:

Zeker, ja. Er zijn natuurlijk ook nog wat uitgangspunten vastgelegd. Daar

hadden we de beleidsregel voor. Later zijn we met het wetsvoorstel aan de gang gegaan. Daarmee werden de uitgangspunten ook wettelijk vastgelegd. Daar hebben we ons wel tegenaan bemoeid, ja.

De heer **Kwint** (SP):

Uiteindelijk komen regio en ministeries overeen dat, zoals u al zei, de Nationaal Coördinator Groningen de versterking gaat uitvoeren. Daarvoor voerde die meer de regie en had die een meer beleidsmatige rol. De uitvoering lag toen bij Centrum Veilig Wonen. Wanneer kwam de NCG eigenlijk in beeld als uitvoerder?

De heer **Kuijpers**:

In het begin hadden we het in de terminologie denk ik over een "uitvoeringsorganisatie". Eigenlijk is dat vrij vloeiend gezegd van: "We hebben die club zitten daar. Ook al heeft die een wat andere rol, laten we die benutten en laten we die gebruiken, ook om niet weer iets nieuws te maken." Er zaten ook mensen die kennis hadden van het gebied, dus we zeiden: laten we de NCG gebruiken om dit verder te brengen.

De heer **Kwint** (SP):

Wiens wens was dat? Kwam dat primair bij bijvoorbeeld de regio of EZ vandaan?

De heer **Kuijpers**:

Geen idee. Dat weet ik echt niet meer, dat weet ik echt niet meer. In mijn herinnering was dat niet echt een discussie. Ik kan me vergissen, maar volgens mij was dat niet echt een discussie.

De heer **Kwint** (SP):

Ik probeer er een beetje kijk op te krijgen. We hadden het net over de veranderende organisatiestructuur en het effect dat het telkens veranderen van regie op de versterkingsoperatie had. Dan wordt het besluit genomen om de Nationaal Coördinator een volkomen andere rol te geven. Eigenlijk wordt alleen de naam behouden. Verder wordt alles omgekat. We hoorden gisteren van de heer Spijkerman dat nog niet altijd bij iedereen even duidelijk was wat precies die nieuwe rol van de Nationaal Coördinator was. Ik probeer scherp te krijgen wat de doorslaggevende factor daarin was.

De heer **Kuijpers**:

Ik heb dat niet meer zo scherp, maar als ik het nu zou mogen invullen, dan

hebben we gedacht: "Weliswaar had men een andere rol, maar men zat in het gebied. Men kende het gebied met de mensen die daar zaten. Men was al betrokken bij de versterking. Laten we deze club dus gewoon gebruiken om de doorstart te maken." Het met de voeten in de klei staan en het gebied kennen, wat cruciaal is, ja, dat hadden zij.

De heer **Kwint** (SP):

Was dat ook een wens vanuit de regio zelf?

De heer **Kuijpers**:

Dat weet ik eigenlijk niet meer. Nee, nee, dat weet ik eigenlijk niet. Volgens mij wel. Ik denk dat ze daar toch ook ... Maar goed, misschien hebben jullie andere informatie. Nogmaals, ik heb niet het idee dat we daar lang over gediscussieerd hebben.

De heer **Kwint** (SP):

Nee. En is er lang gediscussieerd over het eigenaarschap van de Nationaal Coördinator?

De heer **Kuijpers**:

Nee, nee, nee.

De heer **Kwint** (SP):

Dat gaat over naar uw ministerie.

De heer **Kuijpers**:

Ja, en dan worden wij automatisch eigenaar ...

De heer **Kwint** (SP):

... van de hele operatie.

De heer **Kuijpers**:

... van de hele operatie. Dus dan hebben wij een eigenaarsoverleg, voorgezeten door de secretaris-generaal. Daar zit ik als opdrachtgever bij en daar zit de financiële kant bij, om vooral te praten over de bedrijfsvoering en de randvoorwaarden aan de hand waarvan de uitvoeringsorganisatie moet opereren. Zo richten we dat in, net zo goed als we dat voor allerlei andere organisatieonderdelen doen.

De heer **Kwint** (SP):

Hoe ging de inrichting van de NCG? Was u daar vanaf het begin bij betrokken?

De heer **Kuijpers**:

Zeker, ja. Voor de NCG was het een verandering in taak. Dat betekende natuurlijk ook dat ze andere competenties moesten aanboren. Ze kregen ook een andere taak in de zin van "hoeveel fte's hadden ze nodig", "hoeveel capaciteit was er nodig" et cetera. Er is dus ook een hele groeispurt van de NCG geweest om ervoor te zorgen dat als ze die uitvoering gingen doen, ze in staat waren om dat waar te maken. Daar hebben we natuurlijk bij geholpen, maar dat was in eerste instantie natuurlijk vooral de opdracht van de heer Spijkerman zelf.

De heer **Kwint** (SP):

Wij spraken de heer Spijkerman gisteren. Hij schetste een beeld alsof hij ongeveer de enige was die wist dat de Nationaal Coördinator een uitvoeringsorganisatie zou worden op het moment dat hij daar naar binnen liep.

De heer **Kuijpers**:

Ja, dat heb ik hem horen zeggen, ja.

De heer **Kwint** (SP):

Had u op dat moment ook dat beeld?

De heer **Kuijpers**:

Ik denk dat wij op dat moment misschien onvoldoende beseften wat die nieuwe opdracht zou betekenen voor de uitvoeringsorganisatie zelf. Dat zou best weleens kunnen. Maar dat was precies de opdracht die de heer Spijkerman kreeg. Dat moest nog wel ingericht gaan worden. Dat was makkelijker gezegd dan gedaan. Dat is vervolgens gestart.

De heer **Kwint** (SP):

Er is een deel dat ik niet zo goed begrijp. De heer Alders, de voorganger van de heer Spijkerman, geeft al voor zijn vertrek aan: als jullie er een uitvoeringsorganisatie van gaan maken, past dat niet zo goed bij mij en ga ik iets anders doen. Uiteindelijk stapt de heer Alders op. Er zit een halfjaar lang een interim-iemand. Daarna kwam de heer Spijkerman. De heer Spijkerman wordt aangenomen met als opdracht: jij gaat de uitvoeringsorganisatie op

poten zetten. Er moet toch ergens iemand in dat halfjaar ook een keer Groningen bijgepraat hebben, zeg maar de mensen die daar voor de NCG in Groningen zitten?

De heer **Kuijpers**:

Ja, nee, ja, dat zal ongetwijfeld gebeurd zijn. Kijk, je kan het letterlijk nemen en je kan het mentaal zeggen, maar uitvoeren is echt wat anders dan beleid maken of regie voeren. Dat is echt wat anders. Het had er ook wel wat mee te maken dat de medewerkers binnen de NCG, maar ook de partijen die met de NCG samenwerkten, daaraan moesten wennen. Dat is precies wat er gebeurde. Ik begrijp ook wat de heer Spijkerman daarover zei. Het was nieuw. Dat is ook elke keer het punt: je kan een organisatieverandering met mekaar afspreken, maar dan krijg je dit soort effecten er sowieso achteraan. Iedereen moet eraan wennen. Die rol moet worden ingevuld. De mensen moeten de goede competenties krijgen om dat waar te kunnen maken. Et cetera, et cetera. Kennelijk was men zich daar onvoldoende van bewust, maar het was wel een beetje inherent aan de beweging die we hadden ingezet. Dat was denk ik niet te voorkomen.

De heer **Kwint** (SP):

Nee, nee, nee, dat zou kunnen. Ik was alleen benieuwd waarom dan niet actiever vanuit het ministerie de verwachtingen gecommuniceerd worden richting de mensen die daar in Groningen aan het werk zijn.

De heer **Kuijpers**:

O, ja. Oké. Ik denk dat we dat best wel gedaan hebben, maar misschien niet voldoende.

De heer **Kwint** (SP):

U zei net al iets over het Centrum Veilig Wonen, dat ophoudt te bestaan. Het contract wordt opgezegd en de NCG neemt de volledige uitvoeringsrol voor zijn rekening. Denkt u dat de NCG bij de start voldoende voorbereid was om voortvarend die versterkingsoperatie over te nemen, of eigenlijk de uitvoering te starten?

De heer **Kuijpers**:

Nou, we stapten denk ik wel in een nog ongewis traject met elkaar. Ik denk dat dat waar is. Ikzelf was ook behoorlijk verrast, onaangenaam verrast. Op een gegeven moment hadden we de overdracht van het CVW. Toen bleek dat de kwaliteit van de stukken en het aantal adviezen dat er lag, erg

tegenvielen. Dat heeft niet geholpen bij een goede start -- dan druk ik mij zachtjes uit -- want daar heeft de uitvoeringsorganisatie, de NCG, heel veel last van gehad.

De heer **Kwint** (SP):

En als u zich wat minder zacht uitdrukt, wat trof u aan?

De heer **Kuijpers**:

Het was gewoon niet goed. We hebben het er ook over gehad, hoor. Dat gebeurde overigens vooral tussen EZK en het CVW nog, maar we hebben het ook in het kader van de overdracht aan de orde gehad, omdat wij natuurlijk wel werden geconfronteerd met halve data, terwijl er wel een opdracht lag om te gaan versnellen met de versterking. Dat was wel ingewikkeld. Het heeft ook best lang geduurd eer we grip kregen op de werkvoorraad, op de aantallen, op wat onderhanden werk was et cetera, et cetera. Dat was best wel ongemakkelijk, voor de NCG, maar ook voor ons.

De heer **Kwint** (SP):

Ik probeer het nog één slag specifiek te krijgen. Wat trof u aan bij de overdracht en wat miste u?

De heer **Kuijpers**:

We kwamen in de situatie dat wij verantwoordelijk werden voor de uitvoering. We hadden een uitvoeringsorganisatie die nog moest worden opgebouwd en ingericht om de uitvoering waar te kunnen maken. Er was een NCG, maar die was nog niet helemaal in staat daartoe. Dat was ook de opdracht, om dat zo snel mogelijk wel te gaan doen. Die draai was dus nodig. Ik trof een organisatie aan die nog een been in de regiekant en de beleidskant had en een been in de uitvoering had.

De heer **Kwint** (SP):

Dan begrijpen we elkaar niet goed. Ik bedoelde meer: wat trof u aan bij Centrum Veilig Wonen in de overdracht?

De heer **Kuijpers**:

O, sorry. Ik heb die stukken zelf niet gezien. Maar wat ik hoorde, was dat het heel lastig was om zicht te krijgen op welke adviezen gegeven waren en hoe die eruitzagen. Het ging dus om hoe de dossiers eruitzagen. Het ging erom dat je dat dossier kon overnemen en vervolgens weer naar de woning kon gaan die het betrof, zodat je die ook kende en de mensen op de hoogte kon

stellen et cetera. Dus de kwaliteit van de dossiers was ook niet goed. Dat waren twee dingen die wij heel lastig vonden, ook vanuit BZK toentertijd.

De **voorzitter**:

We zijn bijna anderhalf uur bezig. Ik stel voor dat we even schorsen. Ik verzoek de griffier om u en meneer Tieben naar buiten te geleiden.

De vergadering wordt van 11.24 uur tot 11.40 uur geschorst.

De **voorzitter**:

We gaan weer verder. Ik geef het woord aan mevrouw Kuik.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Meneer Kuijpers, ik wil het nog even hebben over de organisatiestructuur van die nieuwe versterkingsaanpak. De gemeenten krijgen ook een belangrijke rol. Zij gaan lokale plannen van aanpak opstellen voor de uitvoering van de versterking. Gemeenten worden daarom beschreven als opdrachtgever van de versterkingsaanpak. Waarom is besloten om deze rol door de gemeenten te laten invullen?

De heer **Kuijpers**:

Wat ik net al zei, we hadden vanuit Binnenlandse Zaken eigenlijk een driedelige inzet bij de versterking: versnellen, meer naar de inwoners luisteren en meer positie voor de gemeentes, ook omdat zij het dichtst bij de burgers staan, het dichtst bij hun inwoners staan, en het beste weten wat er in die dorpen en steden gebeurt. We vonden het belangrijk dat zij een positie kregen om te helpen om de versterking voor mekaar te krijgen. Ze hadden ook instrumentarium met bestemmingsplannen en noem maar op. Wij vonden het vanuit onze bestuurlijke verantwoordelijkheid, maar ook vanuit het draagvlak en de democratische legitimiteit heel verstandig dat de gemeentes het voortouw zouden nemen.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

En zijn de gemeenten ook voldoende in staat om die rol in te vullen?

De heer **Kuijpers**:

Daar werd aan getwijfeld en daar wordt aan getwijfeld, misschien nog steeds wel. Maar als je het niet probeert, gebeurt het sowieso niet.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Waar zit die twijfel in?

De heer **Kuijpers**:

Nou, het is best een ingewikkelde opgave. Het zijn geen hele grote gemeentes, op de stad Groningen na. We begonnen met Appingedam en Loppersum, en later is dat één gemeente geworden. Er was dus ook nog een herindeling en de verwerking daarvan. Er kwam dus best veel op die gemeentes af. Er was dus wel zorg, in combinatie met de complexiteit en wat ze gewend waren te doen, maar wij vonden het toch verantwoord om deze stap te zetten. We hebben ook echt wel geïnvesteerd in de ondersteuning van de gemeentes.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Oké. Er is zorg en daarom wordt er ook geïnvesteerd in extra ondersteuning van de gemeenten om die rol te kunnen vervullen.

De heer **Kuijpers**:

Ja, ja.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Hoe verhoudt de opdrachtgeversrol van de gemeenten zich tot de rol van het ministerie van BZK?

De heer **Kuijpers**:

Het is een beetje een hybride model, dat wel, al komt het vaker voor dat uitvoeringsorganisaties meerdere opdrachtgevers hebben. Ik ben zelf een van de vijf opdrachtgevers van het Rijksvastgoedbedrijf. Het komt dus wel vaker voor, maar voor ons was belangrijk dat wij aan de ene kant verantwoordelijk waren om de condities voor de uitvoeringsorganisatie NCG goed neer te zetten, zodat die haar werk kon doen en voldoende middelen had en noem maar op. Aan de andere kant bepaalden de gemeentes voor hun grondgebied wat de planning, de prioritering en de fasering zouden zijn van de versterking, waar de NCG dan voor aan de lat stond. Dat was eigenlijk het model. Dat moet gaan werken.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Naast BZK en de gemeenten spelen ook Staatstoezicht op de Mijnen en het Adviescollege Veiligheid Groningen een rol. Waarom was het nodig dat er zo veel spelers bij betrokken zijn?

De heer **Kuijpers**:

Nou ja, we hebben in ieder geval geprobeerd om het aantal betrokkenen

kleiner te maken. Dat paste ook bij: kunnen we het versnellen, kunnen we het versimpelen et cetera? Die hele discussie die we rond de beleidsregel en ook het wetsvoorstel hadden gehad, waarbij we allemaal aparte besluiten hadden: dat hebben we uiteindelijk bij elkaar gebracht, zodat er één besluit was, één versterkingsbesluit voor één organisatie, namelijk de NCG. Tegelijkertijd had je gewoon gemeentes. SodM heeft natuurlijk een veel bredere opdracht; ook voor de ondergrond et cetera. Het ACVG was wel relevant, ook om te bepalen of de veiligheidskaders die we gesteld hadden, de veiligheidsdoelstellingen, ook geborgd waren in de operatie van de versterking. Want dat moest natuurlijk wel, je wil niet hebben dat aan het eind van het lied een huis versterkt is en we achteraf tot de conclusie komen dat het nog steeds niet veilig is. Daar had het ACVG een bepaalde rol in. In mijn ogen was dat best overzichtelijk.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Ja. En dat zorgde niet per se voor vertraging, dat er zo veel spelers aan tafel zaten? Ze waren nodig in het geheel.

De heer **Kuijpers**:

Ja, ja. Het is niet helemaal hetzelfde. Dat er vertraging was, was wel duidelijk, maar dat komt denk ik niet omdat er, uiteindelijk, te veel partijen bij betrokken waren.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Wie van deze spelers heeft nou echt de regie over de versterkingsoperatie?

De heer **Kuijpers**:

De gemeentes.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

De gemeenten hebben de regie.

De heer **Kuijpers**:

Zij bepalen in hun plannen van aanpak waar versterkt gaat worden en wanneer. De plannen van aanpak worden getoetst door SodM of het ook een beetje spoort met de veiligheidseisen. Vervolgens neemt de NCG de plannen in uitvoering. Je hebt met meerdere gemeentes te maken, dus dat moet wel allemaal weer passend zijn. Vandaar dat we ook geïnvesteerd hebben in een meerjarenversterkingsprogramma waarin dat moet landen, zodat je weer een jaar vooruit kan. Zo bouwden we dat systeem verder uit. Dat was er in

het begin natuurlijk ook nog niet. Toen hebben we in samenwerking met de NCG en vele anderen eraan gewerkt om dat systeem in te regelen, zodat het wat meer planmatig en pragmatisch kon worden ingezet.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Ik wilde vragen: hoe gaat dat nou in de praktijk, die regie?

De heer **Kuijpers**:

Zo.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Zo. Wie is dan uiteindelijk eindverantwoordelijk?

De heer **Kuijpers**:

Uiteindelijk is de minister van BZK -- toen, nu is het de staatssecretaris van EZK -- eindverantwoordelijk voor de versterkingsoperatie.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Hoe gaat zoiets als de regie bij de gemeenten ligt en de minister eindverantwoordelijk is? Is er dan nog een bepaalde manier van ...

De heer **Kuijpers**:

Het model is natuurlijk ... We hebben wel meer kwesties waar het Rijk verantwoordelijk voor is, maar toch sterk afhankelijk is van wat de gemeente doet. Dat is niet het enige vraagstuk. Je moet het in samenwerking doen, dat is de kern. Je moet het samen doen als één overheid. Dat was ook de reden waarom we als BZK hebben gezegd: we stappen hier in. Dat was niet het geval. Wat ik al zei, er was strijd over en weer. Dat hielp natuurlijk niet voor de versterking. Daarom hebben we echt geïnvesteerd in: kunnen we het samen doen, samen met gemeentes, maar ook met de provincie en met corporaties?

Mevrouw **Kuik** (CDA):

We hebben geconstateerd dat de regie bij de gemeenten ligt. De eindverantwoordelijkheid ligt bij de minister. Was het nodig om af en toe te interveniëren?

De heer **Kuijpers**:

Nee. In mijn tijd hebben we ... Kijk, er speelde natuurlijk wel: komen die plannen van aanpak snel genoeg, hoeveel aantallen? Dat soort dingen speelden wel, maar dat was een kwestie van afstemming, gewoon praktisch.

Het is niet zo dat in mijn tijd de minister een besluit heeft moeten nemen omdat we er niet uitkwamen of zo.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Nee. Het ging allemaal in overleg. U gaf aan dat er kaders waren: gebiedsgericht werken, bewoners meenemen en ook die veiligheid. Hoe worden die drie in de praktijk bewaakt, zodat er een beetje een balans is tussen die uitgangspunten?

De heer **Kuijpers**:

Laten we even een voorbeeld nemen; misschien is dat het makkelijkste. Het was allemaal nog niet beschikbaar begin 2020, want toen was de NCG nog in opbouw. Toen die NCG eenmaal -- dan spreek je over een jaar later -- wat meer vlees op de botten kreeg, om het zo maar eens uit te drukken, ontstond langzamerhand een soort systeem -- daar hebben we ook op aangestuurd -- waarin je die hele versterkingsoperatie veel planmatiger ging benaderen. Dan is het zo dat versterking best een complexe aangelegenheid is. Je moet weten waar je begint, de opname dus. Dan beoordeling en dan moet er een plan gemaakt worden als je onveilig bent. Zo zit dat in de tijd. Daarbij heeft het ACVG een rol om te zeggen: klopt het nou wat hierin aan veiligheidsmaatregelen zit? Bijvoorbeeld de NPR of de typologiebenadering werd goedgekeurd. Vervolgens kon de NCG aan de gang met de bewoner en nam dan een versterkingsbesluit. Vervolgens komt het in de uitvoering. Daar moet de gemeente ook bij betrokken worden, want soms heeft dat versterkingsbesluit ook ruimtelijke consequenties en moet je je omgevingsvergunning aanpassen of je bestemmingsplan. Dat moet dan zo veel mogelijk bij elkaar georganiseerd worden en dan gaat er tempo ontstaan.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dus iedereen heeft in dat overleg zijn rol om de verschillende kaders te bewaken.

De heer **Kuijpers**:

Ja, ja.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Het Staatstoezicht op de Mijnen schrijft in september 2020 dat de sturing van de versterking verdeeld is over het Rijk, de regio en de NCG. Er is volgens Staatstoezicht onvoldoende duidelijke eindverantwoordelijkheid en

op punten is er onduidelijkheid over de verdeling van rollen en bevoegdheden, "dus is het lastig om tot een krachtige en eenduidige sturing te komen". Wat vindt u van die observaties van het Staatstoezicht?

De heer **Kuijpers**:

Wanneer zeiden ze dat?

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dat zeiden ze in september 2020.

De heer **Kuijpers**:

Nou ... ja ... Het punt is natuurlijk dat het tempo van die versterking ... We kunnen het prachtig op papier zetten en iedereen daarbij de juiste rollen en verantwoordelijkheden geven, maar het resultaat -- komt de versterking voldoende van de grond? -- is uiteindelijk de toetssteen. Op dat moment, medio 2020, was dat absoluut nog niet het geval. Of dat nou ligt aan waar het SodM op wijst, betwijfel ik. Ongetwijfeld zullen hier en daar nog wat dingen onduidelijk zijn. Het is ook werkende weg et cetera. Een beetje een lang antwoord, maar de conclusie is dat ik deze observatie niet deel.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Oké. Dank.

De heer **Kwint** (SP):

Zou het iets te maken kunnen hebben met de rolverdeling? Ik bedoel, SodM is verantwoordelijk om te adviseren over de veiligheid naar aanleiding van mijnbouwactiviteiten. U zei net zelf, ik geloof dat u letterlijk zei: de rol van het SodM is om te kijken of het nog een beetje spoort met de veiligheid, die plannen van de gemeenten. Ziet u dat er een spanning kan zijn tussen primair verantwoordelijk zijn voor het in kaart brengen van de veiligheidsgevolgen van mijnbouw en pas in het eindstadium kijken of een plan van de gemeente een beetje spoort met de veiligheid?

De heer **Kuijpers**:

Nee. We hebben het in de geschiedenis van dit dossier heel veel over rollen, verantwoordelijkheden en governance gehad. Dat is meestal een teken dat het niet opschiet, laat ik het maar zo zeggen. Wij hebben gezegd: je moet een onafhankelijke toets hebben: past het in het veiligheidsbeleid? Dat gebeurt wanneer de plannen vanuit de gemeentes beschikbaar komen die zeggen: zo en zo willen we deze wijken, deze gebieden, deze objecten gaan

aanpakken. Dan toetst het SodM: is dat ook een beetje logisch vanuit de veiligheidsurgentie die erop zit? Wat ik al eerder zei, objectgericht en gebiedsgericht hoeven niet altijd tegenover elkaar te staan. Dus: zijn het ook de dingen waar we zorgen over hebben qua veiligheid? Dat doen zij dan. Vervolgens hebben ze dat gezegd -- dat liep volgens mij prima -- en gaat het in productie via de NCG. Dat is nieuw ... of tenminste, langs dit model werken we nog niet heel lang, dus dat zal zich de komende tijd verder moeten inregelen en daar zullen ongetwijfeld ook nog dingen uit komen die beter kunnen en dan moeten we dat weer oplossen.

De heer **Kwint** (SP):

U zei het net al, het gaat vaak over governance. Een partij die steeds verder op afstand van de governance komt te staan is de NAM. De bedoeling van de hele operatie om de versterking in publieke handen te krijgen was om de NAM alleen de kosten te laten betalen. Welke afspraken zijn daar met NAM over gemaakt?

De heer **Kuijpers**:

Dat zij aan de lat staan voor de veiligheid. Alle maatregelen die voor de veiligheid noodzakelijk zijn, betalen zij.

De heer **Kwint** (SP):

Die zijn vastgelegd in de zogenaamde IBOV, heb ik geleerd, de Interim Betalingsovereenkomst Versterken, die in november 2018 wordt gesloten tussen NAM en de Staat. Die afspraken zijn van 2018 en zijn ondertussen al een paar keer ...

De heer **Kuijpers**:

Verlengd.

De heer **Kwint** (SP):

... verlengd. Voldoen die afspraken nog steeds?

De heer **Kuijpers**:

Volgens mij wel.

De heer **Kwint** (SP):

Komen er conflicten uit die afspraken naar voren?

De heer **Kuijpers**:

Zeker. De NAM heeft moeite om de kosten die met veiligheid te maken hebben te vergoeden. Daar hebben we nu ook een dispuut over.

De heer **Kwint** (SP):

U zei net: volgens mij voldoen ze nog steeds. In de loop van 2020 wordt vanuit zowel Economische Zaken als Binnenlandse Zaken aangedrongen op een herziening van de betalingsovereenkomst, de IBOV 2. Dat is toch niet nodig als afspraken nog voldoen?

De heer **Kuijpers**:

Nee, wij zouden naar een ander systeem toegroeien. Daarom hadden we dat wetsvoorstel ook waarbij we naar een heffingsinstrument gingen, zodat we aan de voorkant NAM konden heffen en niet achteraf betalingen krijgen op factuur. Dat was de beweging. Dat duurt nog iets langer, dat wetsvoorstel. Wij zaten in de tussentijd met de vraag: het systeem zoals we dat hebben, voldoet dat nog? Toen hebben we geconstateerd: het verdient misschien niet de schoonheidsprijs ... Ik weet de details van waar de discussie zat niet, hoor. Maar in principe hebben we gezegd: nou, dan proberen we te verlengen. Dat hebben we een paar keer gedaan, om toch iets te hebben. Dat is in essentie zoals geschetst: de NAM betaalt voor de veiligheid.

De heer **Kwint** (SP):

Maar los van de rol die de nieuwe wet daarbij speelde, werd er ook gekeken of, voordat die wet er was, er niet hernieuwde afspraken konden worden gemaakt met NAM, onder andere omdat de gedeelde conclusie was dat een aantal zaken in die IBOV niet goed geregeld waren.

De heer **Kuijpers**:

Ja. We hebben volgens mij wel pogingen gedaan in de gesprekken met NAM om daar afspraken over te maken, maar in mijn herinnering -- maar nu ga ik een beetje gissen; ik ben er ook niet heel actief bij betrokken geweest -- is dat niet gelukt, vandaar dat we het hebben moeten doen met een verlenging elke keer. Daar speelde achter weg de discussie over: wat is veiligheid en hoe gaan we om met de nieuwste inzichten? De NAM -- maar goed, dat is hier vaker aan de orde geweest -- wilde overal, voor alles, de nieuwste inzichten toepassen als het ging om de versterking.

De heer **Kwint** (SP):

Dat deel snap ik, maar ik probeer nog iets scherper te krijgen ... Er waren

oorspronkelijke afspraken. U zegt: die voldeden. Maar er waren ook nieuwe onderhandelingen. Die lopen uiteindelijk stuk en dan wordt het verlengd. Ik probeer duidelijk te krijgen waarom het niet lukte om er met NAM uit te komen en waarom er uiteindelijk gekozen werd voor verlenging van de bestaande afspraken.

De heer **Kuijpers**:

Als je het zo precies wil weten: dat weet ik niet, ook omdat de hele financiële kant echt via EZK liep. Zij deden de hele afwikkeling van de financiële kant via NAM, ook voor versterken.

De heer **Kwint** (SP):

Ja, maar daarvoor heeft de beleidsverantwoordelijkheid van BZK een forse implicatie.

De heer **Kuijpers**:

In mijn beleid heb ik er geen last van gehad, of zo.

De heer **Kwint** (SP):

Oké. Het heeft uiteindelijk geen invloed gehad op ...

De heer **Kuijpers**:

Nee, nee. Het is een beetje vergelijkbaar met wat de heer Spijkerman gisteren zei over die discussie over de facturen. Zo ervaar ik deze ook.

De heer **Kwint** (SP):

Dus die verantwoordelijkheid ligt volledig bij Economische Zaken.

De heer **Kuijpers**:

Nou ja, omdat de NAM natuurlijk verantwoordelijk is voor schade en versterken, hebben we de financiële afwikkeling -- ook om weer niet over twee ministeries te moeten, met als gevolg dat we allemaal aparte ... -- via EZK laten lopen.

De heer **Kwint** (SP):

Toch zien wij wel in discussies op het ministerie dat men enigszins onzeker is over de juridische basis die dit nu biedt.

De heer **Kuijpers**:

Ja, ja, ja, ongetwijfeld. Dat weet ik niet.

De heer **Kwint** (SP):

U had verder geen inzicht in wat die juridische zekerheid dan behelst?

De heer **Kuijpers**:

Nee, daar heb ik me ook niet echt mee beziggehouden. Dat vond ik ook niet echt belangrijk. Mijn voornaamste oriëntatie zat op het in de benen krijgen van de versterking.

De heer **Kwint** (SP):

U zei net al: de bedoeling is natuurlijk dat er uiteindelijk een wetsvoorstel versterken is of een wet versterken -- het voorstel ligt er al geruime tijd -- die een heffing aan NAM zal opleggen. Welk verschil zal dat uiteindelijk maken?

De heer **Kuijpers**:

Nu moeten wij elke keer met facturen naar de NAM, achteraf. Als je een heffing aan de voorkant kan leggen door een bedrag te heffen, dan is dat makkelijker.

De heer **Kwint** (SP):

Om daarmee ook een eind te maken aan de onenigheid die ontstaat.

De heer **Kuijpers**:

Ja.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dan nog even over die onenigheid over de afrekening van de versterkingskosten. NAM heeft een aantal facturen onder protest voldaan en de betaling van meer recente facturen opgeschort. Ook heeft NAM in januari 2022 arbitrage aangevraagd. Wat is nou precies die onenigheid?

De heer **Kuijpers**:

Ze zeiden, of ze zeggen dat ze onvoldoende zicht krijgen op waar die kosten zijn gemaakt. Daardoor zouden hun accountants dat niet kunnen goedkeuren en zouden ze een probleem krijgen. Zij wilden een veel gespecificeerdere afrekening van de kosten hebben dan kennelijk door ons, door de NCG, aangeleverd was. Dat is de kern. Tenminste, dat is wat ze zeiden.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dus de NAM heeft als kritiek: wij hebben onvoldoende inzicht in wat de rekening nou precies behelst. Wat vindt u van die kritiek?

De heer **Kuijpers**:

Nou ja ... Dat interesseerde mij eigenlijk niet zo.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Wat staat er dan op zo'n ...

De heer **Kuijpers**:

Ik heb ze zelf niet langs m'n bureau gehad. Ik teken die facturen ook niet of wat dan ook. Ik hoorde alleen wel van onze financiële mensen dat er discussie was met de NAM. Wij hebben gekeken ... Als ze terechte kritiek hadden, als het te algemeen was geformuleerd ... Ik heb wel gevraagd: jongens, als er een terecht punt is, als ze zeggen "dit zijn ongespecificeerde kosten" en daar vragen bij stellen, dan moeten we kijken of we dat kunnen oplossen. Dus ook met de NCG in contact om daar ons best voor te doen, zodat het beter kon en zij met hun accountants het netjes konden afhandelen. Maar ik ...

Mevrouw **Kuik** (CDA):

De NAM-directeur zei: een bonnetje van een restaurant is specifieker dan wat wij krijgen.

De heer **Kuijpers**:

Dat weet ik niet, dat lijkt mij sterk, maar goed.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Maar u heeft wel bij de NCG gevraagd: we hebben bij de achterdeur problematiek, kunt u verder specificeren?

De heer **Kuijpers**:

Ja, ja. Waar dat redelijk is, hè. Want je kan natuurlijk om specificaties blijven vragen. Als je je eigen huis verbouwt, krijg je soms ook een rekening van de aannemer dat je denkt: nou, daar zou ik toch iets meer van willen weten. Dat kan je eindeloos volhouden. Daar waar het echt duidelijk is -- maar dat heb ik toen aan onze financiële controllers gevraagd -- waar je echt zegt "daar hebben ze wel een punt", probeer dat terug te leggen bij de NCG, maar ga er vooral niet te veel tijd aan besteden.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Nee. Wat is dan redelijk?

De heer **Kuijpers**:

Ja ... Dat kunnen die controllers beter bepalen, dat is niet mijn vak. Uiteindelijk zeiden mijn mensen dat het voldoende specifiek was, dus ja. Maar kennelijk is dat ... Nou, we hebben dat niet kunnen oplossen, vandaar dat we nu in arbitrage zijn.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

En u heeft zelf nooit zo'n factuur gezien?

De heer **Kuijpers**:

Nee.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dat zit bij EZK?

De heer **Kuijpers**:

Ik denk dat wij de factuur krijgen en dat het dan doorgaat naar EZK; zoiets. De NCG is de aanleveraar van de factuur, die wij dan in ontvangst nemen. Maar in de afrekening wordt het naar EZK gebracht, ja.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Wie bij het ministerie van BZK is daar dan in de lead?

De heer **Kuijpers**:

De directeur Financieel-Economische Zaken bij ons. De uitvoeringsorganisatie was NCG, waar wij de eigenaar van waren. Dat is een onderdeel van BZK, dus die doen dan ook gewoon mee in de totale bedrijfsvoering.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Oké. Het is best een ding, dat er onenigheid over is. Recente facturen zijn opgeschort. Is het dan niet logisch dat u kijkt: wat is hier nou aan de hand?

De heer **Kuijpers**:

Nee, ja ... Op de manier zoals ik net schets. In die zin hebben we gekeken of we het bezwaar konden oplossen, maar je kan blijven doorvragen en daar hadden wij geen zin in. Je kan het ook lezen als "ik wil die rekening gewoon niet betalen". Dan kan je lang doorvragen. Ik wil niet zeggen dat dat erachter zat, maar ... Bovendien, mijn prioriteit zat niet bij de rekeningen, mijn prioriteit zat bij het in de benen krijgen van de versterkingsoperatie.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Uiteindelijk moeten de rekeningen natuurlijk wel betaald worden.

De heer **Kuijpers**:

Ja, ja.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dat ligt niet bij u?

De heer **Kuijpers**:

Nee. We hebben alle vertrouwen dat het gaat goedkomen.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

NAM vindt dat de Staat verouderde normen toepast bij de versterking. De extra kosten die hierdoor ontstaan, zouden voor rekening van de Staat moeten zijn. In hoeverre vindt u dat een legitiem argument van de NAM?

De heer **Kuijpers**:

Nou kijk, dat je een huis beoordeelt op basis van de nieuwste normen, ook om mensen niet onnodig in problemen te brengen van "god, mijn huis is niet veilig" vind ik op zich prima. Alleen, wat bij de NAM elke keer speelde, was dat ze dat eigenlijk bij voorkeur met terugwerkende kracht wilden.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Hoe bedoelt u dat?

De heer **Kuijpers**:

Nou ja, al die beoordelingen die we al in de benen hadden, moesten daar dan ook onder gaan vallen. Ze wilden eigenlijk bij elk gasbesluit dat leidde tot een verlaging ... Dan moest er een nieuw inzicht komen. Dat moesten we vastleggen en daar moesten we vervolgens gelijk de beoordeling op doen. Maar dat hield geen rekening met de eigen ritmiek van de hele versterkingsoperatie. Dus je werd elke keer -- dat is een belangrijke oorzaak van de vertraging in de versterkingsoperatie -- in dit proces geconfronteerd met nieuwe inzichten op veiligheid. Ga je eigen huis maar na. Je gaat een uitbouw organiseren en elke keer tijdens het bouwen veranderen de criteria waaraan de uitbouw moet voldoen. Dan ben je niet snel klaar met je uitbouw. En dat gebeurde. Dat vond ik heel ongelukkig.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Wat was de reactie daarop? U gaf waarschijnlijk naar de NAM aan: dit leidt weer tot vertraging.

De heer **Kuijpers**:

Ja, ja. Wij hebben toen gezegd: wij willen recht doen aan de gewekte verwachtingen, aan de inzet die we hebben gedaan. We hebben ook wel degelijk nieuwe inzichten toegepast, maar we kunnen dat niet bij het minste of geringste weer doen. Zij hadden het idee dat we daar meer energie op hadden moeten zetten of in ieder geval daarin nog sneller hadden moeten zijn. Nou ja, dat is niet mijn indruk.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Wat was hun antwoord als u zei: het duurt al heel lang, we willen nu versnelling en dit leidt tot vertraging? Wat was dan de reactie vanuit de NAM?

De heer **Kuijpers**:

Nou ja, dat ze daar problemen mee hadden en dat ze het daar niet mee eens waren. "Agree to disagree" was het ongeveer.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Want dat kostte hun ...

De heer **Kuijpers**:

Geld.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Ja.

De heer **Kwint** (SP):

Ik zit nog even te puzzelen op die facturen. U zegt: die teken ik niet. Dat snap ik. Sterker nog, dat zien wij ook, want de facturen worden ondertekend door de Nationaal Coördinator. Maar die Nationaal Coördinator valt onder uw directe verantwoordelijkheid, onder uw aansturing. Uiteindelijk leidt dit tot een arbitrage, wat ook weer tijd kost en wat het op andere punten moeilijker maakt om met de NAM tot overeenstemming te komen. Is er dan niet een moment dat u denkt van: nou ja, ik onderteken die facturen misschien niet zelf, maar het moet nou effe klaar zijn; ik duik erin?

De heer **Kuijpers**:

Ja, ja, jaja. Nou, ik weet niet of het helpt als ik naar die facturen ga kijken, want daar is al goed naar gekeken. Dat is dus niet de stap die je moet doen, denk ik. Maar ja, je denkt wel: waar gaat dit eindigen? We hebben wel degelijk ... Ik denk dat we dat regelmatig in het eigenaarsoverleg ... Het is een onderwerp waar je in het eigenaarsoverleg over praat, ook met de sg erbij. Daar zit ook de directeur FEZ bij, daar zit de directeur bedrijfsvoering van de NCG bij, daar zit ik bij en daar zit de directeur NCG bij. Daar hebben we het natuurlijk over, van: heb je daar last van? Of: wat kunnen we daaraan doen? Als dan de conclusie is dat we het maximale gedaan hebben, dan is dat ook zo. Dan is dat ons standpunt, ook naar de NAM. Weet je, als zij dan niet willen betalen, nou ja, dan zitten we nu dus in de arbitrage.

De heer **Kwint** (SP):

En de gedeelde overtuiging van die partijen aan tafel is: wij hebben het maximale eraan gedaan om NAM inzicht te geven ...

De heer **Kuijpers**:

Zeker, zeker.

De heer **Kwint** (SP):

... en het detailniveau van die facturen zou NAM geen enkel probleem moeten opleveren met de boekhouders.

De heer **Kuijpers**:

Nee. Ik wil al helemaal niet hebben dat door deze discussie wij in de operatie vertraging oplopen.

De heer **Kwint** (SP):

En die garantie wordt dan ook gegeven?

De heer **Kuijpers**:

Ja.

De heer **Kwint** (SP):

Over die versterkingsoperatie en het tempo daarvan. Wij hebben een gesprek gehad met de oud-secretaris-generaal van Economische Zaken, de heer Camps. Hij geeft bij de overdracht van de versterking aan uw ministerie aan dat de werkvoorraad is opgelopen tot 26.000 woningen en dat "de

versterkingsoperatie is ontspoord". Dat zijn de woorden die hij gebruikt. Schrok u daarvan, toen de versterking richting Binnenlandse Zaken kwam?

De heer **Kuijpers**:

Nee, nee, nee.

De heer **Kwint** (SP):

Was de volle omvang van de opdracht duidelijk?

De heer **Kuijpers**:

Zeker. Wat ik u hiervoor, voor de pauze, schetste: we waren steeds dichter erbij betrokken, vanaf 2018, 2019. Mijn indruk was inderdaad ook dat de operatie was ontspoord. Het was in ieder geval vastgelopen.

De heer **Kwint** (SP):

Ja. Uw ministerie, Binnenlandse Zaken, pakt dan de regie met die doelen waar we het eerder over gehad hebben: het moet sneller, de bewoner moet centraal en de regio moet verantwoordelijkheid krijgen of in ieder geval medeverantwoordelijkheid. Tot nu toe zijn sinds het begin van de versterking in 2014 ongeveer 2.600 adressen daadwerkelijk bouwkundig versterkt en zitten er nog meer dan 10.000 in de planvormingsfase. Minister Ollongren kondigde in 2021 aan dat de hele operatie in 2028 afgerond moet zijn, wat onder meer betekent dat in 2023 elke bewoner moet weten of zijn of haar woning versterking nodig heeft. Waarop zijn die ambities gebaseerd?

De heer **Kuijpers**:

Die ambities zijn gebaseerd op een vrij indringend proces, samen met de NCG en ook de gemeentes in de regio, om te kijken wat we de komende jaren in planning zouden kunnen nemen, welke capaciteit daarvoor nodig is, welke randvoorwaarden daarvoor nodig zijn. Dat hebben we in de tijd -- ik noemde het meerjarenversterkingsprogramma al -- neergezet. Dat hebben we ook samen met de gemeentes gemaakt. Wij denken met elkaar dat dat een realistische ambitie is, mits er een aantal voorwaarden worden geadresseerd. Die mogen zich niet gaan voordoen, om het zo te zeggen. Ik zeg het een beetje ingewikkeld, maar u begrijpt wat ik bedoel. Er zaten wel een paar voorwaarden bij. Wij vonden het wel belangrijk ... Nog even los van 2028, het is heel belangrijk dat we een planning hebben voor de versterking voor de komende jaren, niet alleen om voor die bewoner inzicht te geven, zodat hij weet wanneer hij aan de beurt is, maar ook om de betrokken organisaties -- gemeentes, uitvoeringsorganisaties -- maar ook het Rijk

scherp te houden op de voortgang. En, en dat was niet onbelangrijk -- BZK is erbij gekomen vanwege het feit dat ze ook kennis hebben van wonen en bouwen en vastgoed -- voor de bouwsector is continuïteit -- dat hebben we hier nog niet genoemd -- ontzettend belangrijk. Gaan ze investeren in Groningen door er te zitten, door er mensen neer te zetten omdat ze weten dat er de komende jaren een bepaald bouwvolume gaat ontstaan? Het was dus ook een heel belangrijk signaal om aan de markt te laten zien: luister, hier gaat veel werk achter weg komen, dus kom naar Groningen of blijf in Groningen. Toen wij aan de slag gingen, zijn we ook actief met de bouwsector gaan communiceren. Toen bleek ons dat ze zeiden: ja, we staan klaar, maar we krijgen geen werk. Dat was logisch, want het was een beetje stilgevallen.

De heer **Kwint** (SP):

Ja, het stond stil.

De heer **Kuijpers**:

Ja. Wij hebben toen gezegd: onder welke voorwaarden zouden jullie dan aan de gang kunnen? Een van de voorwaarden die voor hen heel belangrijk zijn om te investeren in hun ondernemingen, is dat ze zicht hebben op een continue bouwstroom. Het helpt als je dan zo'n programma maakt.

De heer **Kwint** (SP):

Ik had het net over hoe de versterkingsoperatie aan u overhandigd werd en over wat er sindsdien gebeurd is. Versnellen was vanaf het begin een van hoofddoelen van BZK. Hoe komt het nou dat het uiteindelijk niet sneller gegaan is?

De heer **Kuijpers**:

Nou, ik weet niet of het niet ... Nou, laat ik het zo zeggen, het is niet snel genoeg.

De heer **Kwint** (SP):

We moeten nogal een stuk.

De heer **Kuijpers**:

Wat zeg je?

De heer **Kwint** (SP):

We moeten nogal een stuk.

De heer **Kuijpers**:

We moeten nog een stuk. Waar we veel energie op hebben gezet, is die typologiebenadering, die opname en beoordelen veel eenvoudiger maakt. Daarmee is het goedkoper en zijn er sneller resultaten. Dat was ook een van de afspraken die we in de versnellingsagenda hebben gemaakt, ook met de regio. De combinatie van typologieaanpak en met de nieuwste inzichten werken moet de bewoners sneller inzicht geven in of ze veilig zijn of niet veilig zijn. Ik verwacht dat van die hele werkvoorraad van 26.000 een kleine 10.000, zo ongeveer, echt versterkt moeten worden. Dat proces hebben we nu uitgelijnd. Daar hebben we een planning op gelegd, een meerjarenplanning. De komende tijd is aan de orde dat we die systematisch gaan uitrollen. Gaat het snel genoeg? Nee, daar moeten we echt aandacht voor blijven houden. Maar er is nu wel een systeem, denk ik, waarmee we wel voortgang kunnen gaan boeken.

De heer **Kwint** (SP):

Mijn vraag was niet: hoe gaat het alsnog op tijd klaar zijn? Op zich is het inzichtrijk om dat te horen, maar mijn vraag was meer: waarom is het tot nu toe zo langzaam gegaan?

De heer **Kuijpers**:

Als je kijkt van het moment af dat wij het kregen ... Je had te maken met het feit dat de uitvoeringsorganisatie nog niet op volle oorlogssterkte was. Daar hebben we het net ook over gehad. Het tweede was dat de data die we kregen vanuit het CVW om voortgang te kunnen boeken, er onvolledig uitzag. Dat maakte het ook ingewikkelder. Het derde is dat we nog best discussie met elkaar hebben gehad over de precieze invulling van de operatie en daar waren met name -- daar hebben we het nog niet over gehad -- die bestuurlijke afspraken een belangrijke factor in. Er was toch elke keer discussie, met name in dorpen en steden, waar allerlei grensconflicten waren, om het zo maar eens te zeggen. Je was daar al begonnen, deels ook met verouderde NPR'en, maar ... Er zaten dus nog een paar discussies rond de operatie die nog niet scherp genoeg waren gevoerd en waarin tot een besluit was gekomen. Daar hebben we in '20 en '21 ook aan gewerkt. De discussie over Zandplatenbuurt, Opwierden. Later hebben we die bestuurlijke afspraken gemaakt en hebben we in die B-categorie ...

De heer **Kwint** (SP):

Daar komen we zo op, op die bestuurlijke afspraken. Dan kunnen we daar wat uitgebreider op ingaan.

De heer **Kuijpers**:
Oké, sorry daarvoor.

De heer **Kwint** (SP):
Nou, het kan maar alvast aangekondigd zijn.

De heer **Kuijpers**:
Maar er zat dus hier en daar discussie. De organisaties stonden nog niet helemaal en de data waren ook niet helemaal wat we wilden. Dat is ook een deel van de verklaring dat het moeilijk op gang komen was.

De heer **Kwint** (SP):
Even voor mijn duidelijkheid. Ik wilde door, maar nu begin ik toch weer te twijfelen. U krijgt na een fors aantal jaren de regie over de versterkingsoperatie vanuit het ministerie van Economische Zaken. U zegt nu: de data was niet helemaal op orde, de uitvoeringsorganisatie stond nog niet helemaal. Het klinkt alsof het allebei helemaal niet stond.

De heer **Kuijpers**:
Dan heb ik me niet goed uitgedrukt. De hele operatie ging uitermate moeizaam in de periode voordat wij het overnamen. Dat is ook de conclusie van de collega van EZK, "uit de hand gelopen". We hebben met elkaar gezegd: we gaan naar een andere aansturing. Daar was een uitvoeringsorganisatie voor nodig. Die moest nog op gang komen, dat wisten we. Maar dat moest wel ingericht worden. Je kan zeggen "hij moet er zijn", maar dan is die er morgen niet. Dat was één. Wij kwamen er pas later achter, eind ... wanneer was het ... rond 2020 ... Een paar maanden later kwamen we er pas goed achter wat het CVW had opgeleverd. Dat was ook voor ons nieuw. Dat viel tegen. Ten derde waren er nog een aantal discussies met de regio die we eigenlijk nog onvoldoende hadden opgelost met elkaar. We hadden toen wel in het voorjaar van 2020 dat versnellingspakket vastgesteld, wat een belangrijke gezamenlijke basis was om de beweging te organiseren. Daar zat dat meerjarenversterkingsprogramma in dat we zouden gaan doen, daar zaten die lokale plannen van aanpak in, daar zat die typologiebenadering in, daar zat beheer op verzoek -- ook voor de bewoners belangrijk -- in. Daar zaten dus een paar dingen in, maar her en der bleven er toch nog wel discussies bestaan. Die moesten we gaandeweg gewoon weer oplossen. Dat is ook het werk dat je moet doen.

De heer **Kwint** (SP):
Dan nog even de blik vooruit, richting 2028. Het Staatstoezicht op de Mijnen geeft aan dat om dat te halen het versterkingstempo met een factor drie

omhoog moet. We hadden het eerder bij het stilleggen van de twee batches ook over de impact van gewekte verwachtingen. Is dat een punt van zorg?

De heer **Kuijpers**:

Zeker, zeker. Dat was natuurlijk ook de discussie die we hadden: kunnen wij ons achter een doelstelling stellen en kunnen wij dat dan ook waarmaken? Dat was natuurlijk precies het punt. Als je een doelstelling formuleert die je weer niet waarmaakt, krijg je weer precies dezelfde reactie die we al vaak genoeg hadden gehad. Dat is dus waar. Ik probeer te zeggen dat we toch hebben gekozen voor een doelstelling die in onze ogen realistisch was op basis van een jaar lang met de NCG diep in de organisatie, met gemeentes, praten over wat er aan de hand was, wat er speelde, waar er plannen zaten, waar er nog geen plannen zaten, wat de capaciteit was en noem maar op. Dat hebben we helemaal gezamenlijk gedaan. Toen dachten we: het kan. Natuurlijk hebben we er ook bij gezegd: we hebben nog wel een paar randvoorwaarden en als daar niet aan voldaan wordt, gaat het niet lukken. Die staan ook in het meerjarenversterkingsprogramma. Elk jaar gaan we dat plan weer herijken, dus het kan zijn dat je misschien toch tot de conclusie komt dat er een paar tegenvallers in de planning zitten. Dat kan, maar in bijvoorbeeld de volkshuisvesting lopen we ook tegen allerlei randvoorwaarden aan: gestegen bouwkosten, beleggers die zich terugtrekken, capaciteitsprobleem en noem maar op. Dat kan in Groningen wellicht ook consequenties hebben. Maar laten we het toch doen, vanwege die continuïteit, vanwege ook het inzicht dat we aan organisaties geven om tot prestaties te komen.

De heer **Kwint** (SP):

Ja, maar dat is een hele organisatorische benaderwijze. Maar de verwachtingen zijn gewekt bij de Groningers zelf. Die zullen gemiddeld gezien niet al die meerjarenplannen met alle mitsen en maren lezen, op weg naar een deadline.

De heer **Kuijpers**:

Nee. Wij hebben ook gezegd: '28 oké, maar probeer zo concreet mogelijk te zijn; voor het eerst volgend jaar. Dat moet dan wel goed zijn. Hoeveel opnames doen we dan? Hoeveel beoordelingen? Waar komen we dan? Dat moet ook in die plannen van aanpak staan. Wat kunnen we dan veilig maken? Ik ben best wel blij -- tussen aanhalingstekens, want het gaat allemaal nog niet hard genoeg, zeg ik er eerlijk bij -- dat we in 2020 de doelstellingen wel hebben gehaald.

De heer **Kwint** (SP):

U loopt op schema voor eind 2023?

De heer **Kuijpers**:

Ja, ja.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

U gaf al aan dat er op een aantal punten nog discussies zijn tussen gemeenten en ook met het Rijk. Had de NCG nou last van dat dubbele opdrachtgeverschap?

De heer **Kuijpers**:

Ik denk dat de NCG hier en daar wel last had van de discussies die speelden over wat ze moesten aanpakken, welke huizen. Moesten er huizen bij of niet? Dat speelde wel. Dat was ook precies de reden waarom we het er met elkaar over hadden en dat heeft er ook toe geleid dat we niet per projectje een afspraak moesten maken, zoals met Opwierden, Zandplaten. We moesten eigenlijk zeggen: "Hier zit de grootste discussie. Hoe gaan we om met die grensconflicten in dorpen en straten?" Ik ben vaak ik die dorpen geweest. Dat was niet eens een veiligheidsissue, dat was een sociaal conflict dat was ontstaan, want de ene kant van de straat werd anders behandeld dan de andere kant van de straat. Dat kon gewoon niet. Wij moesten dus een keuze maken in hoe we dat zouden doen. Daar hebben we toen samen met de regio uiteindelijk een afspraak over gemaakt.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dat is het bestuursakkoord Groningen?

De heer **Kuijpers**:

Ja, en dan vooral het onderdeel B.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Onderdeel B. Ik wilde eigenlijk naar november 2020, wanneer het bestuursakkoord Groningen tussen Rijk en regio wordt gesloten. U zegt: vooral onderdeel B. Kunt u dat nog even toelichten?

De heer **Kuijpers**:

Ik ga niet het hele ... Het voordeel van het bestuursakkoord, wat in mijn ogen belangrijk was, was dat we alle discussies die we hadden en die soms nog liepen, opgepakt hebben en een plek hebben gegeven in dat bestuursakkoord, op een geordende manier, voor zover je de werkelijkheid kan ordenen. Maar het was in ieder geval een poging om de verschillende discussies een beetje bij elkaar te brengen of uit elkaar te trekken. Je had een eerste categorie: mensen die al een versterkingsadvies hadden en allang

in de operatie zaten. Die konden gewoon door, ongeacht wat er aan nieuwe inzichten beschikbaar was en noem maar op. Tenzij, en dat was een belangrijke "tenzij", ze er zelf voor kozen om alsnog een beoordeling te krijgen.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Op basis van de nieuwe inzichten.

De heer **Kuijpers**:

Ja. Dat was aan de bewoner zelf. Maar ze konden er ook voor kiezen, ook al gingen we dan misschien iets meer versterken dan strikt genomen volgens de normen noodzakelijk zou zijn geweest. Dat weten we niet, maar dat zou kunnen. Dus die categorie hadden we georganiseerd. Die tweede categorie, het B-deel, ging veel meer over ... Omdat we al bezig waren in sommige dorpen ... Overschild is zo'n voorbeeld. In de ene hoek van Overschild ben je bezig met een normstelling uit 2015 en in de andere hoek van Overschild -- zo groot is het niet -- ben je met 2018 of 2020 bezig. Die verschillen zijn te groot. Toen hebben we gezegd: "Die moet je eigenlijk in een cluster aanpakken en ook één norm nemen. Oké, dan kunnen we die kosten misschien niet allemaal verhalen op de NAM, omdat het misschien niet helemaal klopt met de nieuwste inzichten, maar dan passen wij bij." Dat is die tweede. Die derde is de categorie die nog helemaal niet aan bod is geweest. Die zaten nog te wachten op opname en beoordelen. Die gingen we dan beoordelen volgens de nieuwste inzichten, waarvan de verwachting was -- de verwachting; ik weet niet hoe het nu uitpakt, want ik ben er ook weer even uit -- dat ze in meerderheid veilig zouden zijn. Wat denk ik ook belangrijk was, maar dan ga ik toch het hele akkoord ... Dat ga ik niet doen, maar ik zal nog twee dingen noemen. Er was een lange discussie met de gemeentes over inpassingskosten. Je zou kunnen zeggen ...

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Wat zijn dat, inpassingskosten?

De heer **Kuijpers**:

Ja, ja, als planoloog is dat ... Als je een wijk aanpakt of bij sloop en nieuwbouw moet je natuurlijk ook wat aan de straten doen. Soms aan het openbaar groen, misschien hier en daar aan de ontsluiting. Dat zijn inpassingskosten. De vraag is: kan je die toerekenen aan de veiligheid of moet je daar iets aparts voor doen? En als je daar iets aparts voor moet doen, moet je dat ook financieren. Daar was die discussie met de gemeentes over. Dat hebben we toen beslecht door te zeggen: "Dat is iets aparts. Jullie moeten misschien ook wat doen, maar grosso modo hebben wij daar ook

geld voor." Dat hielp enorm in de betrokkenheid van die gemeentes bij de uitvoering. We hebben dus geluisterd naar die gemeentes en gezegd: daar gaan we nu een streep onder zetten. Het andere, wat ook in de periode daarvoor een hele tijd speelde, was dat de NCG te weinig handelingsruimte voelde om op concrete casuïstiek te opereren. Ik zei net, je ziet in de praktijk van de versterking heel veel verschillen. Het lijkt één versterkingsopgave, maar het is in de werkelijkheid natuurlijk heel verschillend. Ze moesten eigenlijk wat meer regelruimte hebben, ook financiële regelruimte. Wij hebben gezegd: jullie krijgen een knelpuntenpot van 100 miljoen en daarmee kan je af en toe een knoop doorhakken in situaties waarvan je zegt "dit is toch wel heel onrechtvaardig, wat hier nu gebeurt, hier moeten we gewoon een oplossing voor bedenken en daar hebben we ook middelen voor". Er waren nog meer dingen, onder andere een perspectief, woningverbetering en ook de toekomstagenda. Maar dan ga ik het toch weer helemaal vertellen. Ik vond het wel een belangrijk moment, omdat het toch wel de gezamenlijkheid markeerde tussen Rijk en regio.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

En NAM stond hier helemaal buiten?

De heer **Kuijpers**:

Ja, NAM stond hier helemaal buiten, die hebben er kennis van genomen.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

De provincie en de betrokken gemeenten scharen zich ook achter het bestuursakkoord, maar het Groninger Gasberaad en de Groninger Bodem Beweging zijn kritisch op de plannen. Hoe verklaart u het gebrek aan draagvlak onder de Groningse belangengroepen?

De heer **Kuijpers**:

Ja, die ... ja ... Ik zat vanochtend te denken: stel dat ze deze vraag gaan stellen. Ik heb dat niet zo dichtbij ... Mijn programmadirecteur deed echt de onderhandelingen. Wat ik heb meegekregen, is dat men eigenlijk een andere aanpak wilde, een aanpak die veel meer direct op de bewoner aansloot, dus wat minder in die groepen maar gewoon het hele gebied door, een-op-een. Ze steunden de filosofie van het akkoord zoals we dat hadden gemaakt niet helemaal. Een aantal zaken vonden ze niet goed genoeg geregeld. Onder andere speelde de discussie bij schade, maar ook wel versterken, van dat hele funderingsprobleem: je kan wel elke keer je schade herstellen, maar als in essentie de fundering van je huis niet goed is, dan moet je dat toch ook

aan willen pakken. Daar wilden zij ook middelen voor hebben, maar die zaten uiteindelijk niet in dat akkoord.

Mevrouw **Kuik** (CDA):
Was dat wel een punt van de discussie ...

De heer **Kuijpers**:
Zeker.

Mevrouw **Kuik** (CDA):
... aan tafel?

De heer **Kuijpers**:
Zeker, zeker, zeker. Maar het is heel lastig ... Maar goed, dat zat veel meer in de hoek van EZK, omdat het heel erg gekoppeld was aan schade en wat minder aan versterking, hoewel het bij versterking natuurlijk ook wel speelt: neem je fundering mee of niet? Dat was nog wel een discussie en die speelt denk ik nog steeds. Hoe doe je dat?

Mevrouw **Kuik** (CDA):
Waarom zijn jullie daar dan niet uitgekomen bij dat akkoord?

De heer **Kuijpers**:
Omdat we eigenlijk onvoldoende kennis hadden van wat dat precies zou betekenen voor de hele operatie, konden we er ook geen getal aan hangen: hoeveel dan, hoeveel kost dat dan, hebben we daar middelen voor et cetera? Dat was dus nog ongewis. Daar hebben we toen van gezegd: oké, dat zien we dan in de uitwerking en dan komt het vast wel weer een keer. Uiteindelijk wil je over zo'n akkoord ook weer geen jaren doen.

Mevrouw **Kuik** (CDA):
Nee. Het was dus wel een knelpunt dat geadresseerd is, maar niet is belegd in het bestuursakkoord. Dat moest dan bij de uitvoering ...

De heer **Kuijpers**:
Aan de orde komen.

Mevrouw **Kuik** (CDA):
... aan de orde komen.

De heer **Kuijpers**:

Ja. Dat is ook een manier om ergens een knoop ... om te zeggen: "We weten dat dit nog speelt. We zetten het er even naast. We vergeten het niet, maar we hebben er nog geen oplossing voor".

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Ik ga nog even terug naar de reacties op het bestuursakkoord. Hoogleraar Postmes was in zijn openbaar verhoor kritisch op dat bestuursakkoord. Hij had er moeite mee dat het werd gepresenteerd alsof de oplossing voor versterking nu gevonden was. Ook zei hij dat "het bewonersperspectief volledig vergeten wordt". Vindt u zelf dat er voldoende oog is voor dat bewonersperspectief in het akkoord?

De heer **Kuijpers**:

Jazeker.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Kunt u dat toelichten?

De heer **Kuijpers**:

Ik noemde net een paar voorbeelden. Denk aan een knelpuntenpot voor de NCG. Die gaat echt naar mensen die al jarenlang in een ingewikkelde situatie zitten met hun huis: versterken, vaak ook sociale problemen.

Inpassingskosten gaat helpen omdat er veel meer aandacht komt voor de leefbaarheid van dorpen en steden. Het feit dat we die grenzen beslechten waar we elke keer discussie over hadden -- hoe rekenen we dingen door? -- helpt ook echt naar de bewoners toe. Dus ja ... Kijk, ik ben helemaal niet tevreden over waar we nu staan met de versterking, daar gaat het niet om. Maar dit ... Ik denk wel dat een stevige stap in de goede richting was.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dit was juist ook voor het bewonersperspectief ...

De heer **Kuijpers**:

Het biedt alle ruimte om daar goed vorm aan te geven, ja.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Oké. Dank.

De **voorzitter**:

Ik heb ook nog een paar vragen voor u. Dat haakt eigenlijk in op twee

opmerkingen die u tijdens het verhoor maakte. Ten eerste wilde u niet het beeld neerzetten dat het armpje drukken was met Economische Zaken. De andere opmerking was dat er strijd was over de versterkingsoperatie tussen, als ik u goed heb begrepen, de regio en de NCG aan de ene kant en het ministerie van Economische Zaken aan de andere kant. Ik benoem dat even omdat ik u even mee terug wil nemen naar het moment voorafgaand aan het nulbesluit, naar e-mailverkeer waarbij u betrokken bent over hoe wordt aangekeken tegen de verwachtingen rond dat nulbesluit. Ik ga de griffier even vragen om u een A4'tje te geven. Ik verzoek u om de groen gemaakte zinnen uit dat mailverkeer even voor te lezen. Dit is van maart 2018, voorafgaand aan het nulbesluit zelf.

De heer **Kuijpers**:

"Dus uitgaan van 3000 woningen ook bij daling gaswinning naar 0 in 2030 lijkt mij zeer optimistisch en ook niet realistisch. (...) Kortom, snap niet dat FIN zo'n reeks zonder serieuze onderbouwing accepteert als basis voor politieke weging." Dat was een mail van een ...

De **voorzitter**:

Collega van u.

De heer **Kuijpers**:

... collega van mij aan mij en een paar anderen.

De **voorzitter**:

Ja. Mag ik daaruit concluderen dat al op dat moment in de tijd het ministerie eigenlijk vond dat de verwachting dat je met het naar nul brengen van de gaswinning hier op zo'n laag aantal te versterken huizen uitkwam, echt niet realistisch was?

De heer **Kuijpers**:

Ik heb volgens mij bij de nota ter voorbereiding van de minister ook gezegd dat het hier en daar leek op wishful thinking.

De **voorzitter**:

Wishful thinking. Ja. En dat is ook meegedeeld aan het ministerie?

De heer **Kuijpers**:

Dat heb ik de minister meegegeven ten behoeve van de bespreking in de ministerraad.

De **voorzitter**:

Voor onze reconstructie vind ik het belangrijk om te weten wat het spanningsveld was. U sprak over de strijd tussen regio en NCG aan de ene kant en het ministerie aan de andere kant. Die ontvouwde zich na het nulbesluit nog sterker. Voorafgaand aan het nulbesluit was de opvatting van het ministerie eigenlijk ook duidelijk, maar hoe stelde u zich daar nu op? Probeerde u het ministerie van EZK ervan te overtuigen om meer te luisteren naar de regio en de NCG? Of koos u bewust voor een tussenrol om een soort bemiddelaar te zijn?

De heer **Kuijpers**:

Toen dat laatste, toen dat laatste. De betekenis van dat nulbesluit was natuurlijk ook heel groot. Ik zal niet zeggen ... Het was geen bijzaak wat het effect is geweest, maar het ging vooral over: kan dat eigenlijk wel? De discussie zat dus veel meer op: wat betekent dat dan voor de leveringszekerheid et cetera et cetera. Het effect op de operatie die al bezig was, was veel minder relevant -- op dat moment. En dat ... nou ja, punt. Dat heb ik proberen duidelijk te maken.

De **voorzitter**:

Ja. Maar het is wel een afweging die u moet maken in uw advisering aan de minister.

De heer **Kuijpers**:

Zeker, zeker.

De **voorzitter**:

Vind ik het belang van naar nul gaan groter en ga ik niet aan de bel trekken dat het risico van het wishful thinking is dat het toch gaat tegenvallen op de versterkingsoperatie?

De heer **Kuijpers**:

Ja.

De **voorzitter**:

En wat heeft u toen aan de minister aangegeven?

De heer **Kuijpers**:

Ik heb bij de nota gezet dat ik dit wishful thinking, dus een positieve inschatting, zou vinden van het effect op de versterking.

De **voorzitter**:

Ja. Maar dat u toch vond dat de minister ...

De heer **Kuijpers**:

Uiteindelijk in de zwaarte van de dingen op dat moment was de stap naar nul natuurlijk veel substantiëler. Dat was uiteindelijk ook voor de toekomst van de versterking heel belangrijk. Punt.

De **voorzitter**:

U zei: we kozen toch meer voor de rol van bemiddelaar.

De heer **Kuijpers**:

Op dat moment, hè.

De **voorzitter**:

Ja, op dat moment. Wanneer ging u nou meer trekken aan de andere kant en tegen het ministerie zeggen "ik snap dat jullie een verwachting hadden; die vonden we eigenlijk al niet zo heel realistisch en die komt ook niet uit, kies nou voor een andere benadering"?

De heer **Kuijpers**:

Dat is sinds wij met die 1588, die batch 2, bezig zijn gegaan, gaan toenemen. Dat is dus in de loop van 2018, eind 2018-2019 verder ontwikkeld.

De **voorzitter**:

En dat leidt er dan uiteindelijk ook toe dat u de hele opdracht over gaat nemen.

De heer **Kuijpers**:

Ja, ja.

De **voorzitter**:

U noemde de batch al, die 1588. Er was eigenlijk al vrij snel een compromis bereikt, nog voor de zomer van 2018. Toch moeten we constateren dat nog veel huizen uit die batch niet versterkt zijn. We leven inmiddels vierenhalf jaar later. Hoe kan dat?

De heer **Kuijpers**:

Dat zou ik niet weten. Ik weet ook niet ... Het zal ongetwijfeld waar zijn als u dat zegt.

De **voorzitter**:

Ja, dat is waar.

De heer **Kuijpers**:

Ja. Nou, dan is dat wel teleurstellend. Ik weet niet waarom dat niet zo is. Dat had wel moeten.

De **voorzitter**:

Maar heeft die batch dan niet speciale aandacht gehad in dat traject, ook in de periode dat u verantwoordelijk was?

De heer **Kuijpers**:

Nee, niet bijzonder, nee. Toen hebben we niet die batches ...

De **voorzitter**:

Terwijl dat de batch was waar het meeste gedoe, onrust en spanning over is ontstaan.

De heer **Kuijpers**:

Ja, ja, ja. Dat was medio 2018 en als wij er echt verantwoordelijk voor zijn, spreken we over eind 2019. Daar zat dus ook nog wel een tijd tussen. Maar u heeft gelijk, wij hebben niet specifiek zelf nog gestuurd op de uitvoering van die batch.

De **voorzitter**:

U noemde ook Overschild. Overschild had in de zomer van 2018 als dorpsgemeenschap samen met een architect een totaal uitgewerkt toekomstplan voor het dorp gemaakt. U gaf daarstraks aan: in onze operatie zaten er allemaal verschillen in dat hele kleine dorpje. Toen u de opdracht kreeg, die werkvoorraad van 26.000, heeft u toen nog overwogen of op het departement met elkaar nagedacht over een totaal andere aanpak die bijvoorbeeld de aanpak in Overschild als uitgangspunt nam om toe te passen op andere dorpen?

De heer **Kuijpers**:

Jazeker. We hebben niet de overweging gehad om een totaal andere aanpak te doen, want dat is niet goed bevallen, elke keer een totaal andere aanpak. Dat was niet het idee. We hebben wel op een gegeven moment, maar dat was niet begin 2020, dat is eigenlijk later gekomen -- dat speelde vooral bij de gemeente Eemdelta, maar ook bij andere gemeentes -- nagedacht over

die dorpenaanpak, dus een meer geclusterde aanpak, waarbij je gebiedsgericht begint en vervolgens zegt "hoe kunnen we daar dan versterken", samen met de bewoners. Dat is de zogenaamde dorpenaanpak geworden. Daar hebben we toen wel de eerste aanzet voor gemaakt, maar dan zit ik al ietsje later in de tijd. We hebben wel al eerder initiatieven zoals in Tjuchem en ook in Krewerd, vergelijkbare dorpjes -- het zal ongetwijfeld niet correct zijn als ik dat zeg, maar qua schaal -- initiatieven die met de bewoners zouden plaatsvinden, gesteund. We hebben ook de NCG in positie gebracht om te helpen. Het is een beetje een vergelijkbaar idee. We hebben dus wel initiatieven gesteund. Maar ik begrijp dat er nu nog steeds ideeën zijn om die dorpenaanpak verder te brengen en veel geconcentreerder en met elkaar, dus inderdaad met die bewoners aan tafel, tot een verdere stap te komen. Ik denk zelf dat dat een verstandige ontwikkeling is.

De heer **Kwint** (SP):

We hadden het net al even over, laat ik het maar de "bestuurlijke instabiliteit" van de versterkingsoperatie noemen, de wisseling. De commissie-Meijer ging uit van een gebiedsgerichte aanpak. Vervolgens wordt er met het Centrum Veilig Wonen gekozen voor primair veiligheid. Bij de Nationaal Coördinator Groningen gaat die balans wat meer naar de gebiedsgerichte aanpak. De intentie van het Mijnraadadvies was om meer zicht te krijgen op de veiligheid, dus weer terug naar veiligheid. Vervolgens gaat de hele operatie naar het ministerie van Binnenlandse Zaken en wordt het karakter toch meer gebiedsgericht. Dat kan toch bijna niet goed gaan?

De heer **Kuijpers**:

Nou ja, die wisseling van perspectieven is niet goed geweest voor de operatie, dat ben ik met u eens. Dat klopt. Ik denk alleen, wat ik eerder zei, dat het onnodig te veel tegenover elkaar gezet is. Een veiligheidsaanpak waarin veiligheid vooropstaat, kan je wel degelijk combineren met een gebiedsgerichte aanpak. Ik denk dat we dat beter hadden moeten doen, want die combinatie is gewoon te maken. Dat zie je nu. Ik denk dat het in the end ook sneller gaat, omdat je toch meer draagvlak krijgt onder mensen. Het gaat om hun huis, maar het gaat ook om de omgeving, om de leefbaarheid, om de toekomst van die dorpen en daar hoort meer bij dan alleen je huis veilig maken.

De heer **Kwint** (SP):

Zijn Groningers daarmee de dupe geworden van een primair theoretische discussie?

De heer **Kuijpers**:

Ik begrijp heel goed dat er een fase was dat je zegt: we moeten ons echt concentreren op de veiligheid. Dat begrijp ik wel. Maar ik denk eerlijk gezegd dat het beter was geweest als we wat meer continuïteit in het perspectief hadden kunnen brengen, jazeker.

De heer **Kwint** (SP):

Wat is dan "continuïteit in het perspectief"?

De heer **Kuijpers**:

Dus de gebiedsgerichte aanpak veel meer combineren met een veiligheids... De aanleiding om hier gebiedsgericht te werken, is de veiligheid, net zo goed als we ook op andere plekken in Nederland gebiedsgericht dingen doen waar de aanleiding iets anders. Als er een nieuwe woningbouwwijk wordt gecreëerd, er een bedrijventerrein komt of er een windmolenpark komt, gaan we ook gebiedsgericht kijken: hoe doen we dat? Dat hadden we hier ook kunnen doen.

De heer **Kwint** (SP):

Wat zijn er de consequenties van dat na de laatste kabinetsformatie de versterkingsoperatie weer is teruggebracht bij Economische Zaken?

De heer **Kuijpers**:

Dat ik me er niet meer mee bezighoud. Nee, zonder gekheid. De situatie is dat het nu weer in één hand is bij de staatssecretaris van EZK. Die overdracht hebben we vrij snel kunnen doen, ook omdat we er ervaring mee hebben, maar dan de andere kant op. Dat kon dus snel. Volgens mij is het nu weer in goede banen geleid. Je krijgt wel weer met nieuwe mensen te maken et cetera, maar goed, daar is politiek voor gekozen.

De heer **Kwint** (SP):

Dat weet ik, dat was de reden van mijn vraag. Ik was benieuwd naar uw inschatting van de consequenties.

De heer **Kuijpers**:

Volgens mij zijn die consequenties niet groot.

De heer **Kwint** (SP):

Oké. Het Staatstoezicht op de Mijnen spreekt wanneer men het heeft over de sociale impact van de versterking, de impact op het dagelijks leven van

Groningers, over "maatschappelijke ontwrichting". Denkt u dat daar in deze operatie voldoende oog voor geweest is?

De heer **Kuijpers**:

Nee, daar is niet voldoende oog voor geweest. Te lang niet.

De heer **Kwint** (SP):

Hoe verklaart u dat?

De heer **Kuijpers**:

Omdat het misschien te lang als een vrij technische veiligheidsoperatie werd gezien en er inmiddels, ook door de hele ontwikkeling van de hele versterkingsopgave, veel meer aan de hand was. Niet alleen toen het over was naar BZK maar ook daarvoor al zijn er wel degelijk initiatieven geweest, ook voor ondersteuning, geestelijke ondersteuning en ga zo maar door. Maar ik denk dat we daar meer oog voor hadden moeten hebben.

De heer **Kwint** (SP):

Wat is op weg naar 2028 de beste garantie om die maatschappelijke ontwrichting tot een noodzakelijk minimum te beperken?

De heer **Kuijpers**:

Resultaten boeken.

De heer **Kwint** (SP):

Wat is in de jaren dat u betrokken was bij dit omvangrijke project, laat ik het zo maar zeggen, de belangrijkste les die u heeft opgedaan?

De heer **Kuijpers**:

De belangrijkste les is ... een paar misschien wel. Een les is dat het niet helpt om voortdurend in governancediscussies met elkaar te zitten over wie waarover gaat. Dat is funest voor een snelle reactie. Dat hebben we te vaak gezien. Een tweede les is dat het kennelijk toch heel lastig is om iets veilig te verklaren. Wat is "veiligheid" in dit dossier? Dat is lastig geweest. Daar zijn ook veel opvattingen over, ook een TNO ... Er zijn veel partijen die daar wat van vinden. Dat is een tweede les. Een derde les is dat we veel indringender en eerder vanuit die inwoner hadden moeten gaan denken. Ik ben zelf toen ik het dossier kreeg echt het gebied in geweest en heb ook met mensen die ermee te maken hadden aan tafel gezeten en er gesprekken over gevoerd. Ik heb met huurders gesproken, met huurdersverenigingen. Dan zie je pas

echt ... Je kan stukken lezen en mailtjes krijgen en beantwoorden, maar dan zie je ook echt wat het met mensen doet. Dat hadden we denk ik eerder moeten doen en serieuzer moeten meewegen ... Of "serieuzer"? Dat is niet het goede woord. We hadden het een betere plek moeten geven in de hele besluitvorming.

De heer **Kwint** (SP):

Dank u wel.

De **voorzitter**:

Dank. We zijn uitgevraagd als commissie. Ik verzoek de griffier om u en uw steunverlener naar buiten te geleiden.

Het volgende verhoor zal plaatsvinden om 14.00 uur vanmiddag. Dat is met de voormalig minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, mevrouw Ollongren.

Sluiting 12.47 uur.